

Les mediacions de família del Centre de Mediació de Catalunya i les violències masclistes

Estat de la qüestió

Autores

Gemma Nicolás Lazo (coord.)

Eliana Camps Dutrem

Júlia Humet Ribas

Sònia Ricondo Garcia

Aida Ruiz Franco

Any 2024

L'Observatori Català de la Justícia en Violència Masclista ha editat aquesta recerca respectant el text original de les autores, que en són responsables de la correcció lingüística.

Les idees i opinions expressades en aquest document són de responsabilitat exclusiva de les autores, i no s'identifiquen necessàriament amb les de l'Observatori.

Avís legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 4.0 No adaptada de Creative Commons.

Així doncs, es permet la reproducció, la distribució i la comunicació pública del material, sempre que se citi l'autoria del material i l'Observatori Català de la Justícia en Violència Masclista (Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada, Departament de Justícia) i no se'n faci un ús comercial ni es transformi.

Sumari

1. Introducció	1
2. Metodologia	4
3. Marc legal de la mediació a Catalunya en l'àmbit de família. La prohibició de la mediació en casos de violències masclistes.....	9
3.1 Marc jurídic estatal de la mediació	9
3.2 La mediació a Catalunya i la perspectiva de gènere	10
3.3 La prohibició de mediació en casos de violències masclistes a la parella	14
4. El Centre de Mediació de Catalunya i el funcionament de la mediació en dret de família per part de professionals adscrits al Registre	20
5. Conclusions respecte de la mediació en l'àmbit de família i les violències masclistes.....	24
5.1 La formació per a la mediació: ceguesa al gènere i a les violències masclistes.....	24
5.1.1 La formació acreditativa de les persones professionals de la mediació	24
5.1.1.1 La normativa sobre l'acreditació de formació en mediació i els cursos acreditatius.....	24
5.1.1.2 La formació de les persones que exerceixen la mediació	27
5.1.2 La formació continuada de les persones mediadores.....	28
5.1.3 La necessitat d'incloure la perspectiva de gènere i en violències masclistes en la formació de les persones mediadores.....	30
5.2 La detecció de situacions de violències masclistes en els processos de mediació.....	34
5.2.1 Mancances en el coneixement de la prohibició legal de la mediació en supòsits de violència masclista	34

5.2.2	Què s'entén per violència masclista dins de l'àmbit de la mediació: existència d'un procediment penal obert.....	36
5.2.3	Col·lectiu a favor de la mediació en supòsits de violència masclista	38
5.2.4	Inexistent preocupació respecte de la violència masclista en el procés de mediació: "el que no es busca, no es troba"	41
5.2.5	Absència d'indicadors per a la detecció i manca de criteris clars: es fan mediacions en supòsits de violència masclista	43
5.3	Les mediacions en casos de violències masclistes i les escasses finalitzacions dels expedients.....	47
6.	Algunes propostes de millora.....	52
7.	Referències bibliogràfiques.....	58
8.	Annexes.....	59
8.1	Guió Entrevista. ACDMA, Associació per a la mediació	59
8.2	Guió Reunió amb el Centre de Mediació de Catalunya (CMC).....	60
8.3	Guió Entrevista. Mediadors.....	62
8.4	Guió Entrevista. Jutge.....	63
8.5	Guió Focus Group.....	64

1. Introducció

La recerca amb títol *Les mediacions de família del Centre de Mediació de Catalunya i les violències masclistes. Estat de la qüestió* és un encàrrec de l'Observatori Català de la Justícia en Violència Masclista del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada, a l'associació de Dones Juristes.

La mediació és una metodologia de gestió dels conflictes a través del diàleg. Les característiques que la distingeixen d'altres procediments són la voluntarietat, la comunicació i l'esforç per arribar a acords justos. Aquesta metodologia preveu la incorporació d'una tercera persona aliena per a gestionar aquest diàleg, la persona mediadora, amb la finalitat d'ajudar les persones a trobar punts de connexió per solucionar el conflicte. Així, la persona mediadora exerceix les funcions de conductor o conductora del procés de resolució, tot acompanyant, pantant i guiant, per tal que siguin les parts en conflicte les que trobin per si mateixes una solució consensuada a la problemàtica. La persona mediadora controla el procés, no el resultat, que sempre resta en mans de les parts implicades, però en tot cas actua procurant reduir la tensió i induir a la serenitat, tot afavorint la comunicació.

D'aquesta forma la mediació s'erigeix en un sistema cooperatiu de gestió, transformació i solució de conflictes que afavoreix i treballa per millorar la comunicació entre les parts amb l'objectiu que aquestes trobin una solució (Soletó, 2011).

Els orígens de la mediació els podem ubicar als Estats Units sobre els anys setanta del segle XX, en un context de judicialització dels conflictes, de la segona dècada dels moviments pels drets socials i de la sobrecàrrega dels tribunals. A Europa és a finals de la dècada dels anys vuitanta, que comença a regular-se aquest tipus de procediments de resolució pacífica dels conflictes, en relació també a la sobrecàrrega dels tribunals, tenint més o menys èxit en alguns països, i arrelant especialment a Catalunya respecte a altres llocs de l'Estat espanyol.

La mediació s'ha desenvolupat en diferents àmbits (familiar, laboral, educatiu, de consum...). L'objecte d'aquesta recerca es circumscriu a la mediació com a mètode de resolució pacífica de conflictes a l'entorn familiar, en aquelles situacions de separació, divorci i nul·litat, o modificacions de mesures, a Catalunya i en el marc de la gestió del Centre de Mediació de Catalunya (a partir d'ara, CMC).

Malgrat les bonances d'aquesta metodologia de solució extrajudicial de conflictes, alguns dels dubtes que hi planegen se situen al voltant de les relacions de poder que pot haver-hi entre les dues parts que fan mediació. En aquest sentit, la mediació no és un espai neutre al gènere, sinó que s'hi traslladen els desequilibris de poder que de forma prèvia existeixen en el si de la parella, com a conseqüència dels rols de gènere. I és que el poder i les seves dinàmiques juguen un rol fonamental en qualsevol conflicte, sobretot tenint en compte que la parella és un espai on es manifesta i s'exerceix el poder (Lagarde, 1997).

Per una altra banda, la mediació en tots els procediments penals i civils dels quals són competents els Jutjats de Violència vers la Dona està vedada per l'art. 87 ter.5 LOPJ, segons l'art. 44 de la Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre. La Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a erradicar la violència masclista del Parlament de Catalunya també prohibeix la mediació si la dona pateix o ha patit violència masclista.

En aquest context, s'encarrega a l'associació de Dones Juristes l'elaboració d'aquesta recerca sobre la mediació a Catalunya en l'àmbit de família en relació amb la violència masclista, que ha donat lloc a la redacció del present informe.

L'informe que es presenta conté sis capítols i un annex. El primer capítol està destinat a la metodologia de la investigació. El segon, al marc legal de la mediació a Catalunya en relació amb les violències masclistes. El tercer, recull de forma sintètica el funcionament del Centre de Mediació de Catalunya en la gestió dels expedients de mediació. El quart incorpora les conclusions a les quals s'han arribat a través de l'anàlisi documental i del treball de camp. El

cinquè capítol realitza onze propostes de millora a la llum de les conclusions de la recerca. Finalment s'incorpora un epígraf sobre algunes referències consultades. A l'annex s'hi adjunten els guions d'entrevista del treball empíric.

2. Metodologia

L'objecte de l'estudi de la present recerca és la mediació a Catalunya en l'àmbit de família gestionada pel Centre de Mediació de Catalunya del Departament de Justícia, en relació amb les violències masclistes a la parella.

La hipòtesi de la recerca del present informe és que es realitzen mediacions en l'àmbit de dret de família a Catalunya existint violència masclista, ja que no és detectada per les persones mediadores, ni pel Centre de Mediació de Catalunya, que gestiona els expedients de mediació.

Per a contrastar aquesta hipòtesi, els objectius de la recerca han estat els següents:

1. Conèixer la formació en violències masclistes de les professionals mediadores adscrites al Registre general de persones mediadores en l'àmbit familiar i de les persones tècniques del Centre de Mediació de Catalunya.
2. Conèixer la formació específica en gènere o en violència masclista en la formació acreditativa com a professional de la mediació i en la formació continuada que ofereix el Centre o que n'homologa.
3. Descobrir si existeixen protocols sobre la mediació en supòsits de violència masclista a la parella que estiguin vigents al Centre de Mediació de Catalunya, i analitzar documents com la *Guia del mediador*, publicat l'any 2020 pel Centre.
4. Conèixer els indicadors sobre violència masclista dels que disposa el Centre de Mediació de Catalunya per a la seva detecció en els casos d'expedients de mediació.
5. Conèixer si les professionals mediadores adscrites al Registre general de persones mediadores en l'àmbit familiar són coneixedores de la prohibició de realitzar mediació en casos de violències masclistes.

6. Analitzar la reacció del Centre de Mediació de Catalunya i de les persones professionals mediadores en els casos concrets en què s'ha detectat violència masclista.
7. Detectar si les mediacions en dret de família per part de les professionals mediadores adscrites al Registre general de persones mediadores en l'àmbit familiar es realitzen tenint en compte les violències masclistes.

La recerca de l'informe que presentem és fonamentalment qualitativa (Taylor i Bogdan, 1986), és a dir, té l'objectiu d'obtenir dades, no només objectivables, que permetin copsar els matisos, que si bé poden no ser representatius quantitativament parlant, possibiliten una anàlisi més profunda de la realitat que aquí pretenem estudiar.

Per fer-ho hem combinat una sèrie de tècniques de recollida d'informació que són les següents:

- a) Anàlisi documental. S'han revisat els documents publicats pel Centre de Mediació de Catalunya, com les Memòries de justícia restaurativa dels anys 2018, 2019, 2020, 2021 i 2022; les Memòries de mediació de 2012, 2013, 2014, 2015, 2016 i 2017; la Guia del Mediator; les estadístiques publicades pel CMC a la seva pròpia web; i alguna bibliografia que ens ha servit per emmarcar la nostra recerca.

També es va fer una sol·licitud oficial al Centre de Mediació de Catalunya, a través del tràmit genèric previst per a la Generalitat de Catalunya, de les dades sobre totalitat d'expedients de mediació i casos en els quals s'ha detectat violència masclista. El Centre de Mediació de Catalunya va facilitar les dades relatives a dones que han sol·licitat mediació en temes de família entre 2019 i 2023 i el nombre d'expedients que han finalitzat per detecció de violència en l'àmbit de la parella, indicant breument el motiu d'aquesta finalització. No s'ha tingut accés als expedients de mediació, ja que romanen en mans de les persones mediadores sense que el Centre de Mediació els reculli o arxivi.

D'aquesta anàlisi documental n'hem pogut extreure, per una banda les dades quantitatives que hem pogut fer servir per a la recerca i per l'altra contingut de tipus qualitatiu.

- b) Anàlisi legislativa. S'ha estudiat la legislació estatal i autonòmica respecte de la mediació en relació amb la violència masclista, especialment la normativa promulgada pel Parlament de Catalunya. També s'ha tingut en compte la normativa supranacional, especialment el Conveni del Consell d'Europa sobre prevenció i lluita contra la violència vers les dones i la violència domèstica, d'11 de maig de 2011, conegut com a Conveni d'Istanbul; la Declaració sobre estratègies de lluita contra la violència domèstica, de 1997, de Nacions Unides; i la Directiva 2012/297UE del Parlament Europeu i del Consell, de 25 d'octubre, per la que s'estableixen les normes mínimes sobre els drets, el suport i la protecció de les víctimes de delictes.
- c) Treball de camp. L'objectiu d'aquesta recerca no s'ha plantejat amb la finalitat d'obtenir informació quantitativa representativa, sinó que s'ha fonamentat especialment amb el material qualitatiu. Per aquest motiu, entenem que el treball de camp forma part d'una actitud analítica particular que ens permet una recollida d'informació més acurada, ja que s'ha considerat que la hipòtesi de la recerca requeria d'entrevistes per recollir experiències, coneixements i fins i tot punts de vista de diverses persones que hi treballen directament o de manera connexa.

El treball de camp ha consistit en entrevistes, i un grup de discussió. El treball de camp realitzat ha aconseguit comprovar la hipòtesi sotmetent-la a contrastació amb la realitat, sense que apareguessin indicadors que requerissin continuar amb la investigació empírica.

S'han realitzat 13 entrevistes semiestructurades a diverses persones que professionalment estan relacionades amb la mediació. En total s'han entrevistat 8 dones i 5 homes; 12 mediadors i mediadores i un jutge. De les persones entrevistades que són mediadores s'ha optat per escollir diversos perfils professionals i de coneixements previs, entrevistant doncs a

advocades, psicòlogues, educadores i economistes, circumstància que ens permet obtenir una visió i experiència més àmplia sobre les qüestions tractades. Les persones mediadores entrevistades no formen part del Centre de Mediació, però consten inscrites al seu Registre públic. Una de les advocades entrevistades ho feia com a membre de l'Associació de Professionals de la Mediació de Conflictes de Catalunya (a partir d'ara, ACDMA).

A continuació, llistem les persones entrevistades, la seva professió i la data de realització de l'entrevista.

Taula 1. Entrevistes realitzades

Codi	Professió	Data
E1	Advocada mediadora	28/06/2023
E2	Advocada mediadora	17/10/2023
E3	Jutge de família	13/11/2023
E4	Advocada mediadora	27/10/2023
E5	Psicòloga mediadora	06/09/2023
E6	Docent universitat, psicòloga mediadora	24/10/2023
E7	Advocada mediadora	06/10/2023
E8	Advocada mediadora	07/10/2023
E9	Educadora mediadora	09/11/2023
E10	Economista mediador	10/11/2023
E11	Advocada mediadora	30/10/2023
E12	Psicòloga mediadora	03/11/2023
E13	Advocada mediadora	13/11/2023

S'ha realitzat un grup de discussió o *focus group* amb 6 persones tècniques que treballen al CMC, en la delegació de Barcelona i de Terres de l'Ebre, essent 5 dones i 1 home.

Taula 2. Composició del grup de discussió

Codi	Càrrec	Professió	Data
GD1	Tècnica	Jurista	22/9/2023
GD2	Tècnica	Jurista	22/9/2023
GD3	Tècnica	Jurista	22/9/2023
GD4	Tècnica	Polítologa	22/9/2023
GD5	Tècnica	Jurista	22/9/2023
GD6	Tècnica	Psicòloga	22/9/2023

També es va dur a terme una reunió amb la directora i la cap de l'àrea tècnica del Centre de Mediació de Catalunya, amb dos tècnics del Centre, per tal de recollir informació sobre el funcionament del Centre, sol·licitar documentació i coordinar la realització del grup de discussió.

Tant les entrevistes com el grup de discussió s'han enregistrat amb l'única finalitat de la recerca i s'han transcrit per a la realització d'aquest informe i s'han realitzat durant els mesos de juliol a novembre del 2023. L'autoria de les cites textuais de les entrevistes està codificada amb un número per conservar l'anonimat de la persona entrevistada. Els guions fets servir per a l'entrevista s'adjunten com a annex a aquest informe.

3. Marc legal de la mediació a Catalunya en l'àmbit de família. La prohibició de la mediació en casos de violències masclistes

3.1 Marc jurídic estatal de la mediació

La regulació de la mediació en l'àmbit estatal ha anat acompanyat dels canvis i evolució social respecte del model i règim jurídic de la família. D'aquesta forma, la igualtat efectiva entre les persones contraents, el matrimoni entre persones del mateix sexe i el règim de separació i divorci han influït tant en la regulació com en el disseny de les metodologies de la mediació.

En aquest context, els inconvenients propis d'un procés judicial excessivament formalitzat en el moment de la ruptura de la relació de parella, sigui matrimoni o unió estable, la dilatació en el temps i els costos econòmics, van propiciar, entre d'altres, la promulgació de la Llei 15/2005, de 8 de juliol per la que se modifiquen el Codi Civil i la Llei d'Enjudiciament Civil (en endavant, LEC) en matèria de separació i divorci. Per modificació d'aquesta llei, l'art 770.7º de la LEC permet a les parts sol·licitar la suspensió del procediment civil per sotmetre's a mediació. També es modifica l'art. 771.2 LEC, respecte a la citació de les parts a una compareixença en què "s'intentarà un acord entre les parts". Igualment l'art. 777.2º de la LEC permet aportar, en els processos de mutu acord o instats per una de les parts amb el consentiment de l'altre, a l'escrit on es promou el procediment de separació o divorci, l'acord final al que s'arriba en el procediment de mediació familiar.

Finalment, la mateixa llei, a la seva disposició final tercera, instava al Govern a què remetés al Parlament un Projecte de Llei sobre Mediació basat en els principis establerts a les disposicions de la Unió Europea.

L'any 2012, amb l'aprovació de la Llei de Mediació en Assumptes Civils i Mercantils (Llei 5/2012, de 6 de juliol), es va realitzar per fi la transposició de la Directiva 2008/52/CE, sobre Mediació en Assumptes Civils i Mercantils. Segons la regulació actual de la Llei de Mediació en Assumptes Civils i Mercantils, després de la reforma operada per la Llei 7/2017, de 2 de novembre, queda

exclosa de l'aplicació de la llei la mediació penal, la mediació amb les administracions públiques i la mediació laboral.

L'art. 6 de la Llei de Mediació estableix un principi d'igualtat de les parts i d'imparcialitat de les persones mediadores. A tenor literal diu:

“En el procediment de mediació es garantirà que les parts intervinguin amb plena igualtat d'oportunitats, mantenint l'equilibri entre les seves posicions i el respecte cap als punts de vista per elles expressats, sense que el mediador pugui actuar en perjudici o interès de qualsevol d'elles”.

La Llei no conté cap referència al gènere ni a les violències masclistes.

Respecte de les característiques i formació que ha de comptar la figura de la persona mediadora la norma realitza una definició de l'estatut de la persona mediadora i estableix que han de ser persones naturals que es trobin en ple exercici dels drets civils, amb formació universitària o de formació professional de grau superior i amb formació específica per exercir la mediació. Aquesta formació haurà de ser d'institucions acreditades.

3.2 La mediació a Catalunya i la perspectiva de gènere

Dins de l'àmbit competencial, a Catalunya, l'Estatut d'Autonomia, en tant que norma institucional bàsica, preveu l'obligació dels poders públics de garantir la protecció jurídica, econòmica i social de les diverses modalitats de famílies que es troben previstes a l'ordenament jurídic. Aquesta obligació es configura com a competència exclusiva per a la “conservació, modificació i desenvolupament del Dret civil català”. Aquesta previsió comporta que la Generalitat de Catalunya n'ostenta de forma íntegra les potestats legislativa, reglamentària i executiva.

La mediació familiar a Catalunya ja estava prevista a la Disposició Final tercera del Codi de Família de 1998, com a procediment no judicial de resolució de conflictes matrimonials i familiars que permetia l'autoritat judicial derivar les parts a un procediment de mediació; i a l'article 79. 2), que preveia la mediació en el sentit següent:

“(…) vistes les circumstàncies, el Jutge considera que les parts encara que puguin aconseguir un acord que reguli els efectes de la separació i del divorci, podrà remetre'ls a una persona o entitat mediatadora amb la finalitat que puguin intentar resoldre les diferències i arribar així a un conveni regulador”.

Una altra de les normes de la època on es va realitzar la previsió de la mediació familiar va ser a la Llei 10/1998, de 15 de juliol, sobre les unions estables de parella.

Aquesta realitat convivia des de l'any 1990 amb el Servei de Mediació Familiar que estava gestionat per l'Associació Catalana de Mediació i Arbitratge (ACDMA) amb finançament de La Caixa.

Fruit d'aquest escenari i de la crida realitzada pel Codi de Família (1998), el Parlament de Catalunya va aprovar la Llei 1/2001, de 15 de març, de mediació familiar de Catalunya. La norma va regular els requisits per adquirir la condició de persona mediatadora, el nombre mínim de sessions de mediació, l'estructura i funcionament del registre de persones mediadores i les normes deontològiques, entre d'altres. També va crear el Centre de Mediació Familiar de Catalunya, desenvolupat posteriorment per un reglament específic.

La Llei de 2001 no feia cap referència a la perspectiva de gènere. En canvi, la seva exposició de motius en feia a la violència (sense gènere) de la forma següent:

“(…) el Comitè de Ministres del Consell d'Europa, que ja havia impulsat, anys enrere, en l'àmbit de la família, solucions alternatives a la via judicial, en la Recomanació núm. R (98) I, del 21 de gener de 1998, sobre la mediació familiar, insta els governs dels estats membres a instituir-la o, si és el cas, a vigoritzar la que ja tenen.

La dita Recomanació conté una extensa exposició de motius en la qual es formulen una sèrie de principis sobre la mediació que han estat degudament recollits en aquesta Llei. Cal destacar l'atenció especial que ha de tenir la persona mediatadora en la qüestió de saber si s'ha produït violència entre les parts o si és possible que es produeixi en el futur”.

Aquesta Llei va tenir un desplegament reglamentari amb el Decret 139/2002, de 14 de maig, pel qual s'aprova el Reglament de la Llei 1/2001, de 15 de març, de mediació familiar de Catalunya. Al Reglament es desenvolupen els requisits i la formació específica de la persona mediadora, sense cap al·lusió a la perspectiva de gènere. Tampoc els articles que regulen el desenvolupament de la mediació realitzen cap menció a la inclusió de la perspectiva de gènere al llarg del procés.

La Llei de mediació familiar va tenir una vigència de set anys donant pas a la Llei 15/2009, de 22 de juliol, de Mediació en l'àmbit del dret privat. La nova regulació eixamplava les matèries a tractar sota el procés de mediació en l'àmbit familiar a més de les pròpies que provenen del conflicte de la parella (conflictes que deriven de la falta de comunicació i relació entre persones progenitores; àvies/avis; qualsevol altre familiar...).

Aquesta Llei ja incorporava una tímida perspectiva de gènere en el sentit que davant d'indicis de desigualtat en el poder de decisió, fruit de situacions de violència, la persona mediadora estava obligada a interrompre la mediació. I en el supòsit en què la mediació no es trobés iniciada, s'havia de paralitzar qualsevol possibilitat del seu inici. Respecte dels deures i formació de la persona mediadora, no hi ha cap novetat, dels previstos a la Llei del 2001, malgrat l'informe preceptiu d'impacte de gènere de l'Institut Català de les Dones.

Recentment, s'ha promulgat la Llei 9/2020, de 31 de juliol, de modificació del llibre segon del Codi civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família, i de la Llei 15/2009, de mediació en l'àmbit del dret privat, que configura la mediació a Catalunya tal i com ara la tenim.

La Llei introdueix la perspectiva de gènere en l'exercici de les funcions de la persona mediadora, així com l'obligació d'acreditar la igualtat entre les parts i la protecció de les persones que conformen els col·lectius vulnerables. Així, aquesta Llei realitza una nova redacció a l'art. 6, en el sentit següent:

“(…) La persona mediadora exerceix la seva funció amb imparcialitat i neutralitat, amb *perspectiva de gènere*, tot garantint la igualtat entre les parts i la protecció de les persones (…)”.

El dubte que aflora és com es pot acreditar la perspectiva de gènere al llarg del procés de mediació. Aquest dubte no queda resolt al no haver-hi cap previsió d'acreditació dels coneixements suficients de la figura mediadora, ni de la mirada interseccional a les desigualtats en la solució extrajudicial de conflictes.

De fet, l'única menció que realitza la norma respecte a com ha d'abordar la persona mediadora els desequilibris de poder al llarg del procés de mediació es troba en l'aplicació de tècniques necessàries i en donar per finalitzada la mediació en aquells supòsits en els quals sigui impossible restablir l'equilibri. D'aquesta forma la Llei deixa en mans de la persona mediadora la cerca i trobada d'eines per intervenir i corregir les asimetries de poder.

La norma tampoc realitza cap previsió respecte a com s'haurà d'incorporar la perspectiva de gènere en els acords que es prenguin en la mediació, i com evitar que reproduïxin estereotips i rols de gènere sobre l'assumpció de tasques de cura, custòdies i acords econòmics, entre d'altres.

La disposició final segona prescriu que “en el termini d'un any s'haurà de realitzar el desenvolupament reglamentari de la formació incorporant la perspectiva de gènere i la protecció de les persones que integren els col·lectius vulnerables”. A hores d'ara, no consta una norma específica de desplegament sobre la qüestió.

En paral·lel a la legislació sobre mediació, s'ha desenvolupat normativa que promulga la inclusió de la perspectiva de gènere en totes les normes sancionades i en totes les polítiques públiques. De manera molt succinta, podem esmentar com l'Estatut d'Autonomia de Catalunya del 2006 incorpora a l'art.41) “Perspectiva de gènere” en el sentit que els poders públics han de garantir el compliment del principi d'igualtat d'oportunitats entre dones i homes, així com l'aplicació de la transversalitat de gènere en el conjunt de les polítiques públiques.

A Espanya la regulació de la perspectiva gènere ha estat prevista a la Llei orgànica 3/2007, d'igualtat efectiva entre dones i homes, conceptualitzant-la com un principi informador amb caràcter transversal que integra del principi d'igualtat en la interpretació i aplicació de les normes i en el conjunt de les polítiques.

La norma preveu una sèrie d'obligacions i entre elles l'article 20) obliga a realitzar la recollida de dades i el tractament informàtic de la informació de forma desagregada segons la variable de sexe i d'altres condicionants socioeconòmics.

Per la seva part, la Llei 17/2015, del 21 de juliol, d'igualtat efectiva de dones i homes del Parlament de Catalunya, estableix a l'art. 56) que per garantir la integració efectiva de la transversalitat de gènere, el conjunt de les administracions públiques catalanes, aquestes resten obligades a incloure sistemàticament la variable del sexe en totes les estadístiques, enquestes i recollida de dades que duguin a terme; establir nous indicadors estadístics que permetin de conèixer millor les diferències en els rols socials, les necessitats, les condicions, els valors i les aspiracions de dones i homes en cada situació, circumstància i estadi de la vida, i incloure aquests indicadors en les operacions estadístiques; dissenyar mecanismes i introduir indicadors estadístics per a millorar el coneixement de la incidència d'altres variables que siguin generadores de discriminacions múltiples en els diferents àmbits d'intervenció; explotar les dades de què es disposa amb l'objectiu de conèixer les situacions, les condicions, les aspiracions i les necessitats de dones i homes en els diferents àmbits d'intervenció; revisar i, si escau, adequar les definicions estadístiques existents per a contribuir al reconeixement i la valoració del treball de les dones i evitar l'estereotipació negativa de determinats col·lectius.

3.3 La prohibició de mediació en casos de violències masclistes a la parella

En el marc europeu la mediació està prohibida en casos de violències masclistes. L'emblemàtic Conveni del Consell d'Europa sobre prevenció i lluita contra la violència vers les dones i la violència domèstica, d'11 de maig de

2011, conegut com a Conveni d'Istanbul, la prohibeix expressament.

Textualment, l'esmentat Conveni recull el següent:

“Article 48. Prohibició de modes alternatius obligatoris de resolució de conflictes o imposició de condemnes.

1. Les Parts adoptaran les mesures legislatives o d'un altre tipus necessàries per a prohibir els modes alternatius obligatoris de resolució de conflictes, incloses la mediació i la conciliació en el que respecta a totes les formes de violència incloses en l'àmbit d'aplicació del present Conveni.”

Aquest conveni va ser ratificat per Espanya el 6 de juny de 2014, i va entrar en vigor l'1 d'agost del mateix any.

Prèviament, en l'àmbit de Nacions Unides, la Declaració sobre estratègies de lluita contra la violència domèstica, de 1997, ja havia limitat l'ús de la mediació en aquest camp delictiu pel desequilibri de poder entre les parts.

Per la seva banda, en l'àmbit de la Unió Europea, la Directiva 2012/297UE del Parlament Europeu i del Consell, de 25 d'octubre, per la que s'estableixen les normes mínimes sobre els drets, el suport i la protecció de les víctimes de delictes, i per la que es substitueix la Decisió marc 2001/220/JAI del Consell, que inclou recomanacions als Estats membres sobre justícia restaurativa, no la prohibeix. Tan sols estableix el següent:

“(46) Els serveis de justícia reparadora, incloses, per exemple, la mediació entre víctima i infractor, les conferències de grup familiar i els cercles de sentència, poden ser de gran ajuda per a la víctima, però requereixen garanties per evitar tota victimització secundària i reiterada, la intimidació i les represàlies. Per tant, aquests serveis deuen fixar-se com a prioritat el satisfer els interessos i necessitats de la víctima, reparar el perjudici que se li hagi ocasionat i impedir qualsevol altre perjudici addicional. A l'hora de remetre un assumpte als serveis de justícia reparadora o de portar a terme un procés de justícia reparadora, es deuen prendre en consideració factors com la naturalesa i gravetat del delictes, el grau de dany causat, la violació repetida de la integritat

física, sexual o psicològica d'una víctima, els desequilibris de poder i l'edat, maduresa o capacitat intel·lectual de la víctima, que podrien limitar o reduir la seva capacitat per a realitzar una elecció amb coneixement de causa o podrien ocasionar-li un perjudici (...)"

En sentit similar l'art. 12 de la Directiva reconeix el dret a garanties en el context dels serveis de justícia reparadora, sense prohibir-la en casos de violències masclistes.

A l'Estat espanyol i a Catalunya la mediació en supòsits de violència masclista està prohibida expressament des de fa anys. L'Estat espanyol havia prohibit la mediació en l'àmbit de la violència de gènere (la violència masclista en la parella) una dècada abans a que ho fes el Conveni d'Istanbul. I pocs anys després ho feia també Catalunya. A continuació desenvolupem aquesta idea.

Dins del marc normatiu estatal sobre les violències masclistes, hem de citar la pionera Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere. Aquesta és la norma bàsica per la prevenció i sanció de la violència, i de prestació d'assistència a les dones víctimes de violència masclista dins de la parella.

En l'àmbit penal va suposar una transformació considerable, al tipificar delictes específics en què l'agressor havia de ser home i la víctima dona. Així mateix, va crear els jutjats de violència sobre la dona, amb competències en la instrucció dels procediments penals i també civils de família mentre el procediment penal romanguí obert i no s'hagin extingit les responsabilitats penals en cas de condemna.

Així, en l'àmbit civil, els jutjats de violència sobre la dona tenen competència exclusiva i excloent a l'ordre civil en els supòsits de filiació; maternitat i paternitat; nul·litat del matrimoni, separació i divorci; relacions patern-filials; adopció o modificació de mesures de transcendència familiar; guarda i custòdia de filles i fills menors o relatius a aliments reclamats per un progenitor contra l'altre; necessitat d'assentiment en l'adopció; i oposició a resolucions administratives en matèria de protecció de menors.

La Llei prohibeix la possibilitat d'accedir a la mediació en aquests assumptes de dret de família en supòsits de violència de gènere, segons la terminologia de la Llei. Així, la Llei 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere, en l'article 44) va modificar l'art. 87) ter de la Llei 6/1985, d'1 de juliol del poder judicial, pel que fa a les competències dels jutjats de violència sobre la dona, que acaba en el seu apartat 5 dient "En tots aquests casos està vedada la mediació".

Uns anys després de la promulgació de la Llei Orgànica 1/2004, a Catalunya es va aprovar la Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a erradicar la violència masclista. Aquesta ha estat una norma pionera pel que fa al desenvolupament i garantia de tot un seguit de drets perquè les dones en situació de violència masclista puguin restituir el propi projecte de vida. La norma realitza una definició jurídica de violència masclista que va més enllà del concepte realitzat per la Llei Orgànica 1/2004, en incorporar la violència que viuen les dones en tots els àmbits, no només a la parella.

La Llei 5/2008 prohibeix la mediació en els supòsits en què hi hagi implicada una dona que hagi patit o pateixi qualsevol forma de violència masclista en l'àmbit de la parella o en l'àmbit familiar, com a principi orientador. Així, estableix:

"Art. 7 Principis orientadors en les intervencions dels poders públics

Els poders públics de Catalunya, per a assolir les finalitats establertes per l'article 6, han de seguir els criteris d'actuació següents:

(...)

21. La prohibició de la mediació si hi ha implicada una dona que ha patit o pateix qualsevol forma de violència masclista en l'àmbit de la parella o en l'àmbit familiar."

La Llei va modificar l'antiga Llei de mediació de 2001, en el sentit d'establir l'obligació d'interrompre o, si s'escau, de no iniciar qualsevol procés de mediació de parella o familiar en què estigui implicada una dona que hagi patit o pateixi violència física, psíquica o sexual en la relació de parella.

La Llei 5/2008 ha estat revisada recentment per la Llei 17/2020, de 22 de desembre, de modificació de la Llei 5/2008, del dret de les dones a erradicar la violència masclista. Pel que interessa a aquesta recerca, aquesta Llei incorpora conceptes com la victimització secundària o revictimització entès com el maltractament addicional exercit contra les dones que es troben en situacions de violència masclista i llurs fills i filles, com a conseqüència directa o indirecta dels dèficits quantitius i qualitius de les intervencions dutes a terme pels organismes responsables, i també per les actuacions desencertades o negligents provinents d'altres agents implicats. Aquesta victimització secundària pot ser violència institucional, nova tipologia de violència reconeguda per la Llei, entesa com la violència produïda per l'actuació i/o omissió per part de les autoritats, personal públic i agents de qualsevol organisme o institució pública que tinguin per finalitat retardar, obstaculitzar o impedir l'accés a les polítiques públiques i l'exercici dels drets que reconeix la llei per a assegurar una vida lliure de violència masclista. Aquesta violència institucional inclou també la producció legislativa i la interpretació i aplicació del dret que tingui per objecte o provoqui aquest mateix resultat.

Per la seva banda, la normativa sobre mediació vigent a Catalunya, és a dir, la Llei 9/2020, de mediació, la prohibeix en l'àmbit de dret de família en aquelles situacions de violències familiars o masclistes. En concret, es modificà l'apartat 1 de l'article 6) de la Llei 15/2009, del 22 de juliol, de mediació en l'àmbit del dret privat, que resta redactat de la manera següent:

“1.(...). Si cal, ha d'interrompre el procediment de mediació mentre la igualtat de poder i la llibertat de decidir de les parts no estigui garantida, especialment a conseqüència de situacions de violència. En tot cas, s'ha d'interrompre o, si escau, paralitzar l'inici de la mediació familiar, si hi ha implicada una dona que ha patit o pateix qualsevol forma de violència masclista en l'àmbit de la parella o en l'àmbit familiar objecte de la mediació.”

També es modificà l'article 11) de la Llei 15/2009, del 22 de juliol, de mediació en l'àmbit del dret privat, que resta redactat de la manera següent:

“6. La sessió prèvia no es pot iniciar o, si s'ha iniciat, s'ha d'interrompre en els supòsits a què fa referència l'article 6 i sempre que hi hagi implicada una dona o altres persones en situació de desigualtat que hagin patit o pateixin qualsevol forma de violència en l'àmbit de la parella o en l'àmbit familiar.”

El Decret 135/2012 que fa el desenvolupament reglamentari de la mediació, també exclou la mediació en supòsits de violència masclista.

4. El Centre de Mediació de Catalunya i el funcionament de la mediació en dret de família per part de professionals adscrits al Registre

El Centre de Mediació de Catalunya (CMC) pertany al Departament de Justícia, Drets i Mediació, concretament a la Direcció General de Dret, Entitats Jurídiques i Mediació, que promou i gestiona la resolució alternativa de conflictes.

El CMC va ser creat l'any 2001 per la Llei 1/2001, de 15 de març, de mediació familiar de Catalunya, amb el nom de Centre de Mediació Familiar de Catalunya. Posteriorment, la Llei 15/2009, de 22 de juliol, de mediació en l'àmbit de dret privat, li canvia el nom a Centre de Mediació de Dret Privat de Catalunya. Amb la recent Llei 9/2020, de 31 de juliol, de modificació del llibre segon del Codi Civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família, i de la Llei 15/2009, de mediació en l'àmbit del dret privat, el Centre modifica el seu nom per l'actual: Centre de Mediació de Catalunya.

La nova Llei 9/2020 va tenir com a objectiu fomentar la mediació i evitar que la manca d'informació i el desconeixement d'aquest mitjà de resolució alternatiu de conflictes inclini preferentment les parts i els professionals a recórrer a la via litigiosa. En concret, es potencia en l'àmbit dels conflictes familiars, especialment en els que afectin els menors d'edat, atenent llur interès superior, establint l'obligatorietat de la sessió prèvia sobre mediació, llevat que estigui legalment exclosa. També es preveu la possibilitat que la sessió prèvia pugui continuar amb una exploració del conflicte, si així ho acorden les parts.

El CMC té els principals objectius de fomentar i difondre la mediació i facilitar-hi l'accés a tota la ciutadania, estudiar les tècniques de mediació, gestionar el Registre general de persones mediadores en l'àmbit familiar i el Registre general de persones mediadores en els àmbits de dret privat, designar la persona mediadora, fer el seguiment del procediment, homologar els estudis, els cursos i la formació específica en matèria de mediació, i organitzar el servei públic.

Per una altra banda, també existeixen els Serveis d'informació mediadora (SIM) que estan gestionats amb la col·laboració d'ajuntaments, consells comarcals i altres institucions, i ubicats en les seus d'atenció al ciutadà respectives, i informen la ciutadania sobre la mediació. Per la seva banda, els Serveis d'orientació mediadora (SOM), estan gestionats amb la col·laboració dels col·legis de l'advocacia de Catalunya, i informen la ciutadania sobre mediació, sempre que no tinguin un procediment judicial obert. Aquests altres serveis no han estat objecte d'aquest estudi.

D'acord amb el Reglament de desenvolupament de la Llei de Mediació aprovat pel Decret 135/2012, de 23 d'octubre (art. 17), per ser donat d'alta al Registre de mediadors del Centre de Mediació de Dret Privat de Catalunya, cal complir els requisits següents:

- a) Tenir una titulació universitària oficial.
- b) Acreditar una formació i una capacitació específiques en mediació i en l'especialització corresponent, impartida per centres universitaris, pels col·legis professionals o per altres corporacions de dret públic. Aquestes formacions estan acreditades pel CMC.
- c) Estar col·legiat/da en el respectiu col·legi professional o pertànyer a una associació professional de l'àmbit de la mediació acreditada pel departament competent en matèria de dret civil, o prestar serveis com a mediador o mediadora per a l'Administració.

Segons la Llista de mediadors en l'àmbit familiar en actiu (en data 10/10/2023) hi ha un total de 818 persones mediadores. De les persones mediadores que han intervingut en expedients de família en els últims 4 anys, la majoria són juristes (70%), havent-hi també professionals de la psicologia (11%), de l'educació social (3%), entre d'altres. El 75% són dones i el 25% són homes (Font: dades facilitades pel CMC en data 6 d'octubre del 2023).

El procediment de mediació es pot iniciar per una via judicial o per una via no judicial. La derivació judicial la realitza un jutjat d'una matèria susceptible de mediació, en què les parts són derivades a una sessió prèvia per informar-se'n.

La via no judicial contempla qualsevol supòsit en què la persona interessada sol·licita un servei de mediació, per motivació pròpia o perquè algun servei o professional li ha recomanat.

Si la persona no sol·licita una persona mediadora en concret, el CMC designa la persona mediadora d'entre les inscrites en el Registre general per torn en funció del partit judicial i del Registre general. El més habitual és que la persona mediadora sigui designada per torn. La persona tècnica referent del CMC realitzarà l'assignació del cas de mediació amb una comunicació, actualment per correu electrònic, encara que s'està treballant en la nova aplicació informàtica de gestió d'expedients que permetrà una gestió més àgil dels expedients entre el CMC i les persones professionals de la mediació adscrites al Registre.

La persona mediadora ha d'acceptar o declinar la designació, només possible segons unes causes taxades, en un termini màxim de 24 hores. Un cop acceptada la designa, la persona mediadora cal que es posi en contacte amb les parts, dins del termini dels cinc dies següents i realitzi la sessió prèvia en els següents deu dies. No pot transcórrer més d'un mes des de la sol·licitud de mediació.

La sessió prèvia informativa la realitza la mateixa persona mediadora designada. En cas de derivació judicial en dret de família, la sessió prèvia sobre mediació és obligatòria per a les parts, segons la Llei 9/2020. Aquesta sessió prèvia és gratuïta per a les parts i l'assumeix el Departament de Justícia. En aquesta sessió la persona mediadora ha d'explicar a les parts en què consisteix la mediació (què és, objectius, principis, cost...) i explorar el conflicte. Un cop feta la sessió prèvia, la persona mediadora ha de fer una comunicació del resultat de la sessió prèvia, que consisteix en un formulari, i l'ha d'adreçar al CMC. En aquest formulari hi ha una opció en què es pot marcar "No es donen les condicions per a fer una mediació", havent-hi una casella d'observacions per a comentar la situació.

Si la mediació s'inicia, existeix un altre formulari que s'ha de remetre al CMC que es diu Acta inicial i d'acceptació de la mediació familiar. La mediació té una

durada màxima de sis sessions, en un termini de 60 dies hàbils, essent possible una pròrroga, que és excepcional.

Si hi ha alguna incidència o si la persona mediadora té algun dubte, pot comunicar-se amb el tècnic/a referent del CMC, que fa un cert seguiment de l'expedient de mediació.

La persona mediadora en qualsevol moment pot donar per acabada la seva tasca si es donen les circumstàncies que posen en perill els principis i valors de la mediació. També es dona per acabada si una de les parts ho desitja, o si finalitzades les sessions corresponents no s'arriba a un acord. Igualment, s'acaba el procés de mediació quan hi ha un acord. En tot cas, la persona mediadora ha d'eleva un altre formulari al CMC que es diu Acta final de la mediació, on s'ha de marcar si ha estat impossible arribar a cap acord o si les parts han arribat a un acord, supòsit en què se l'ha d'adjuntar en document annex. Aquesta Acta final també s'ha d'adreçar al jutjat, si ha estat una derivació judicial.

L'any 2022 va haver-hi 2.729 expedients de mediació en dret de família gestionats pel CMC a tota Catalunya, dels quals 696 van ser per derivació judicial. De tots els expedients en dret de família, només 487 van arribar a acord, segons les [estadístiques publicades al web del Centre de Mediació de Catalunya](#) (visitades el 27/12/2023).

5. Conclusions respecte de la mediació en l'àmbit de família i les violències masclistes

A continuació es descriuen les principals conclusions a les quals ha arribat la present recerca. S'han aglutinat en tres apartats: la formació per a la mediació, la detecció de violències masclistes en la tramitació dels expedients de mediació, i la mediació havent-hi supòsits de violències masclistes i la finalització de l'expedient.

5.1 La formació per a la mediació: ceguesa al gènere i a les violències masclistes

En aquest epígraf relacionem les conclusions respecte de la formació de les persones professionals de la mediació, tant l'acreditativa per a ser-ne, com la continuada que han de realitzar. Finalment, ens detenim en la formació en perspectiva de gènere i en violències masclistes, tan necessària per a la tramitació d'expedients de mediació en l'àmbit de família.

5.1.1 La formació acreditativa de les persones professionals de la mediació

5.1.1.1 La normativa sobre l'acreditació de formació en mediació i els cursos acreditatius

La Llei 15/2009, del 22 de juliol, especifica que correspon al Centre de Mediació de Dret Privat de Catalunya, actualment Centre de Mediació de Catalunya, la funció d'homologar, a l'efecte de la inscripció de les persones mediadores en els registres i censos corresponents, els estudis, els cursos i la formació específica en matèria de mediació.

El Decret 135/2012 (art. 18) estableix que "per obtenir la inscripció com a persona mediadora del Centre de Mediació de Dret Privat de Catalunya s'ha d'acreditar una formació específica en mediació impartida per centres docents universitaris, pels col·legis professionals o per altres corporacions de dret públic, i cursar la part general i almenys una de les diferents especialitzacions, i que per ordre del departament competent en matèria de dret civil s'ha de

determinar les matèries necessàries per a l'homologació dels programes de formació en mediació de conflictes en els àmbits familiar i de dret privat, i la durada mínima dels cursos.”

L'Ordre JUS/428/2012, de 18 de desembre, estableix quines són les formacions que acrediten als i les professionals com a mediadors i mediadores.

En el marc d'aquesta Ordre, a Catalunya es realitzen diversos tipus de formacions per acreditar les competències per a exercir com a professional de la mediació. El programa del curs ha de tenir, pel que fa a la part general, una formació en mediació amb una durada mínima de 110 hores lectives incloses les pràctiques, i pel que fa a les parts específiques de mediació en l'àmbit familiar i en els altres àmbits del dret privat, una formació en mediació amb una durada mínima de 60 hores lectives incloses les pràctiques, per a cadascun dels àmbits.

L'Ordre JUS/428/2012 en relació amb la mediació familiar obliga a una part específica de mediació familiar (60 hores, incloses 30 hores de pràctiques integrades) en diferents mòduls. 1r: La mediació en el context de la família. Conjugació d'aspectes legals, psicològics i socials. 2n: Els conflictes familiars com a punt de partida de la mediació familiar. 3r: Metodologia de la mediació familiar. Etapes en el procés de mediació familiar. 4t: Nocions bàsiques sobre la regulació jurídica relacionada amb la mediació familiar.

El Departament de Justícia, Drets i Memòria de la Generalitat de Catalunya estableix un l·listat de cursos homologats que han de seguir l'estructura de formació establerta. Les formacions a professionals de la mediació que tracten les situacions d'alta conflictivitat familiar, solen incloure efectes psicològics i educatius del conflicte en els diferents membres, tècniques, estratègies i habilitats per mediar en conflictes familiars, etapes en el procés de mediació familiar, mediació i sostracció de menors, la mediació intrajudicial i l'aprovació dels acords de mediació.

De la informació disponible sobre les formacions a Catalunya, assenyallem que les formacions en mediació han disminuït dràsticament en l'edició 2022-2023. En l'actualitat, ofereixen formació específica acreditativa els següents: UAB;

curs de mediació civil, familiar i comunitària de l'UNED; màster en mediació professional de l'UPF; Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya; Logos Media; la Fundació Universitària de Girona: Innovació i Formació; màster en gestió i solució de conflictes de la UOC; màster universitari en mediació en conflictes de l'UB; Universitat Internacional de La Rioja; Universidad Europea Miguel de Cervantes – Escuela Internacional de Mediación (Grupo Mainfor); Universitat San Jorge - Centro Hera/ASOPROMED.

No s'han reeditat en l'any 2022-23, però han format a mediadors i mediadores durant molts anys, els següents: màster en mediació i altres sistemes alternatius de resolució de conflictes de l'ICAB, Fundació IL3, URLI, UB; Universidad Complutense de Madrid; Fundació Universitària Iberoamericana (FUNIBER); diploma de postgrau de mediació professional i diploma de postgrau en mediació familiar relacional de l'UPF; UdLI; URV; URLI; Universitat de Vic; Universitat d'Andorra; UdG; CEDECO; màster en conflictologia i màster en mediació civil i mercantil i concursal de la UOC; màster en mediació i gestió eficient de conflictes de la Universitat Cardenal Herrera i l'ICAV; Universidad La Laguna.

Només una de les formacions anteriorment esmentades inclou alguna menció a les situacions de violència de violència masclista o inclou la perspectiva de gènere. L'excepció és el Diploma de Postgrau en Resolució de Conflictes ICAB-UB (2023-2024) en el que s'imparteix un taller sobre resolució de conflictes amb perspectiva de gènere. Cal també assenyalar que en el Màster de Dret de Família de la UOC (no s'ha reeditat en l'edició 2022-2023) que té un caràcter formatiu més general, homologat per exercir la mediació encara que no estigui especialitzat en mediació, es tracta la violència domèstica i de gènere i incorpora matèries que aborden específicament la violència familiar i el seu tractament. No obstant això, no consta formació en l'aplicació d'aquest coneixement específic sobre violència masclista a l'hora d'exercir la mediació. En canvi, sí que consta una formació específica en casos de sostracció internacional de menors (a on també caldria incorporar aquest coneixement en

violència de gènere, ja que la sostracció de menors pot ser una eina en l'exercici de la violència vicària per part del progenitor).

L'excepció de mediació en supòsits de violència masclista hauria d'afectar de ple els continguts bàsics i el procediment d'homologació de la formació específica en matèria de mediació en l'àmbit del dret privat. Això implica la incorporació de la perspectiva de gènere en els conflictes de caràcter familiar per detectar les possibles situacions de violència que pateixen les dones (i criatures). Sense l'aplicació de la perspectiva de gènere, no serà possible detectar la violència i la mediació esdevindrà una eina més del maltractador per perpetuar el maltractament a la dona i criatures, inclús de revictimització i de violència institucional. És responsabilitat del o la mediadora, i del Centre de Mediació de Catalunya, que això no succeeixi i la formació li ha de proporcionar la capacitat adient.

5.1.1.2 La formació de les persones que exerceixen la mediació

Les persones mediadores “tecnificades”, com ho anomena alguna de les persones entrevistades (E11), es veuen obligades a realitzar la formació oficial abans citada. Aquesta formació, que tal com hem vist no ofereix cap formació en violències masclistes, habilita immediatament als mediadors i mediadores a inscriure's al Registre gestionat pel Centre de Mediació de Catalunya i prestar els seus serveis.

Algunes persones mediadores consideren que la seva formació universitària de base ja és suficient, com és el cas d'una mediadora psicòloga (E12): “Jo m'havia format en clínica i això ja comporta valorar situacions de violència sexual” o d'altres consideren important recolzar-se en l'expertesa professional, argumentant que són capaços de detectar la violència de gènere a través del comportament i amb una bona dosi de “voluntarietat i entesa, espai d'escolta, flexibilitat” (E11).

D'altres, en canvi, opinen el contrari, que la formació rebuda sigui quina sigui, fins i tot l'especialitzada, no és suficient, ja que no incorpora perspectiva de gènere: “Ens hem format com a mediadors per gestionar conflictes, però no ens hem format per a actuar professionalment des de la perspectiva de gènere...”

Encara depèn més de l'actitud personal de cada mediador aplicada a la seva professió." (GD2). Des del mateix Centre de Mediació també s'assenyala la inexistència de formació acreditativa amb perspectiva de gènere.

Així les coses, com que no existeix cap mena de formació en perspectiva de gènere, incloure aquesta mirada depèn de la persona mediadora. D'iniciativa pròpia, en algun cas puntual aquestes persones mediadores decideixen realitzar alguna formació sobre perspectiva de gènere sent les ofertes més rellevants les de l'ICAB o el CEJFE (E11).

Per tant, deixem en mans de l'experiència personal i professional de manera absolutament arbitrària quelcom que és essencial per realitzar mediacions equilibrades i justes. Segons una persona entrevistada, la falta de perspectiva de gènere destaca més en algunes professions que en unes altres: "... Als juristes els falta molt, no falta tant en psicòlegs, educadors, són professionals més sensibles. En termes generals..."(GD5).

El no aplicar la perspectiva de gènere i deixar oberta la porta a una mirada sense aquesta òptica, deriva en mediacions que no s'haurien de realitzar a causa de situacions de violències masclistes; o a una conducció de la mediació que no té en compte la posició de les dones ni en el procés, ni en els acords als quals pugui arribar, com més endavant es desenvoluparà.

5.1.2 La formació continuada de les persones mediadores

Les persones mediadores que estan inscrites al Registre tenen l'obligació de continuar realitzant formació, com a requisit per continuar formant-hi part. Les característiques d'aquesta obligatorietat i les conseqüències que se'n deriven del seu incompliment estan regulades al Decret 135/2012, de 23 d'octubre (art. 21 i 22).

La formació continuada requereix 40 hores mínimes acreditades de participació activa en seminaris, jornades i d'altres activitats de formació, docència, supervisió, investigació o publicacions sobre mediació. Aquestes activitats poden estar proposades pel mateix CMC o per centres docents universitaris, col·legis professionals, associacions acreditades, etc. Aquestes activitats han

d'estar validades pel CMC per a que computin a efectes de la formació continuada obligatòria. L'Associació de Professionals de la Mediació de Conflictes de Catalunya (ACDMA) també n'organitza d'activitats.

L'incompliment del deure de formació contínua suposa la suspensió de les derivacions de mediacions pel CMC. Les persones mediadores inactives poden recuperar la condició d'actives si acrediten una formació en mediació equivalent a 40 hores per cada 2 anys sense formació acreditada. A partir de 3 anys sense acreditació de la formació exigida, es podrà recuperar la condició de persona mediadora activa mitjançant l'acreditació de formació especialitzada d'un mínim de 60 hores.

L'*ADR Justícia* és el butlletí de resolució alternativa de conflictes que publica el Centre de Mediació de Catalunya cada mes. El butlletí pretén ser una eina útil i de referència per al professional de la mediació i dels sistemes de resolució alternativa de conflictes (ADR). Inclou una agenda d'activitats on s'inclouen part d'aquestes activitats que permeten acreditar formació continuada obligatòria.

En general, les persones entrevistades no recorden que s'organitzin activitats formatives sobre violències masclistes i mediació, o sobre gènere i formació.

Una mediadora entrevistada considera el següent:

“En teoria la mediació està prohibida en violència masclista, i per això no hi ha formació sobre això...” (E2).

Per la seva banda, el CMC, amb la col·laboració del Centre d'Estudis Jurídics, organitza mensualment una sessió metodològica com a instrument de formació continuada. Sovint s'hi exposen casos i es donen pautes a les persones mediadores. Les sessions metodològiques computen en les 40 hores bianuals que les persones mediadores han de realitzar per mantenir-se actives al Registre. Són ben valorades per algunes de les persones mediadores entrevistades.

Arran de la modificació de la Llei de mediació en 2020, se n'han fet dues sessions metodològiques amb contingut o perspectiva de gènere. L'any 2021 es va realitzar una sessió metodològica anomenada “Violència masclista i

mediació. Com procedir?”. L'any 2022, el 8 de març, va tenir lloc la sessió metodològica amb títol “Dones i mediacions amb perspectiva de gènere”, a càrrec de Maria Munné i Elena Lauroba, que pretenia respondre als interrogants: Què vol dir desenvolupar la mediació des de la perspectiva de gènere? Quines eines i coneixements necessita la mediació per complir el manament de la llei?

Actualment, s'està fent un curs per a persones mediadores, impulsat pel CEFJE, sobre perspectiva de gènere. Aquest curs té una durada de 80 hores on s'aborden diferents visions sobre la perspectiva de gènere en els ADR, es pretén facilitar a les persones mediadores els coneixements necessaris per entendre què suposa incorporar la perspectiva de gènere en les intervencions professionals i facilitar-ne l'aprenentatge d'aquesta incorporació.

L'Associació ACDMA no ha organitzat cap formació sobre violències masclistes:

“que jo recordi no se n'ha fet cap sobre violències masclistes i m'hagués cridat l'atenció” (E1).

Sí que n'han organitzat respecte de la LGTBI fòbia en relació amb la mediació en l'àmbit familiar per gestionar conflictes quan un membre de la família rep discriminacions per la seva identitat o orientació sexual. La seva formació era molt bàsica. Per aclarir conceptes (E1).

A escala interna, les persones treballadores del CMC han fet una formació específica en gènere molt bàsica, també per aclarir conceptes, realitzada a iniciativa i per una companya de l'equip que en té formació (GD).

5.1.3 La necessitat d'incloure la perspectiva de gènere i en violències masclistes en la formació de les persones mediadores

Tal com ha estat analitzat en els epígrafs anteriors la perspectiva de gènere i en violències masclistes en la formació és avui dia quasi inexistent, quelcom reconegut per part d'algunes persones entrevistades. Un mediador (E9) assenyala que “Crec que els companys/es no tenen formació en gènere com per a detectar la violència, la formació i l'experiència, inclús vital”. D'altres

emeten opinions similars: “crec que encara falta molt per a que la població en general la tingui” (GD1). “totalment d’acord. Ens hem format com a mediadors per gestionar conflictes però no ens hem format per a actuar professionalment des de la perspectiva de gènere” (GD2).

Aquesta conclusió s’extreu de l’anàlisi de les dades i el coneixement de la pràctica en mediació, essent extremadament greu per la desviació en la mediació que pot generar, desembocant en resultats antitètics als desitjats.

“La manca de coneixements des d’una perspectiva de gènere sobre el desenvolupament i les conseqüències de la mediació familiar fa que aquesta pràctica estigui sent promoguda des de certes premisses cegues al gènere (*gender blinded*), fet que pot contribuir al manteniment i reproducció d’unes desigualtats que volem erradicar.” (Casas Vila, 2010: 5).

I és que la perspectiva de gènere i en violències masclistes no és una opció sinó que ha de ser un eix fonamental de la bona pràctica en les mediacions. És important entendre que la mediació és un espai de trobada en circumstàncies complexes per a les persones, en procés de ruptura de la relació sentimental, generalment, i el seu sistema de creences. Aquestes creences han estat construïdes des de la infància sent la perspectiva de gènere una mirada facilitadora per repensar-les quan estan vinculades als rols i estereotips.

En aquest sentit, una entrevistada que incorpora la perspectiva de gènere, afirma el següent:

“al procés de mediació familiar entre parelles heterosexuales (patrons que a vegades es reproduïxen en parelles homosexuals), tens uns patrons en el conflicte, el conflicte familiar no comença en el moment que es trenca la relació, hi ha hagut uns previs. Hi ha aquest element. Com a mediatra pots intentar a vegades fer preguntes, portar les preguntes o reflexions per a que les parts reconeguin, veure si estan en igualtat de condicions a l’hora de fer front a determinades circumstàncies. Això em preocupava força perquè no deixa de ser un element estructural, la relació entre homes i dones ve molt condicionada per tot el que és la estructura del sistema, l’educació...” (E6).

El gènere es torna així en la categoria d'anàlisi central, no només com a jerarquia principal en les relacions de parella, sobretot si és heterosexual. Integrar l'anàlisi des de la perspectiva de gènere suposa optar per una metodologia que qüestiona les desigualtats de gènere, i d'altres tipus, ja que condicionen l'accés i el control dels recursos i beneficis, així com les diferents opcions vitals, ja siguin de temps social, feina, treball reproductiu, serveis socials, diners, salut, expectatives socials o vitals (Botía-Morillas, 2010), tan rellevants en el moment de la ruptura i per organitzar-ne les seves conseqüències legals.

La inclusió de la perspectiva de gènere en la formació per a les persones mediadores té com a objectiu reforçar la mediació per oferir un espai en igualtat de gènere. La desigualtat de gènere és transversal, el que significa que impregna la majoria d'aspectes que abasta la mediació, motiu pel qual aplicar les eines facilitades en la formació en perspectiva de gènere esdevé essencial. Incloure la perspectiva de gènere en la formació en mediació és assegurar els valors de la igualtat de gènere en la prevenció del conflicte, resolució i l'aconseguint d'acords justos i a llarg termini en mediació. És en aquest moment que a través de la mediació, podem redefinir el rol de les dones en la nostra societat. Una redefinició que posa sobre la taula que els homes històricament han ocupat i segueixen ocupant una situació dominant i de privilegi en les relacions: productiu *versus* reproductiu, públic *versus* domèstic, intel·ligent *versus* emocional, racional *versus* irracional. D'aquesta manera s'enfilen les relacions asimètriques i de sotmetiment entre homes i dones que s'expandeixen per tots els àmbits ja que tenen caràcter estructural.

A més a més, l'espai de la negociació ja no és *propi* per a les dones, ja que suposa defensar els seus interessos, quelcom que col·lisiona amb els rols de gènere assignats a les dones. Segons Beunza Massana: "La negociació està socialment renyida amb la imatge de la dona sacrificada i abnegada que 'ho dona tot per els seus'. Així doncs quan una dona es veu davant d'una negociació en què l'objectiu és el seu propi benefici, ha d'afrontar les dificultats afegides d'anar contra el que dicta el seu rol de gènere" (Beunza Massana, 2013).

La perspectiva de gènere en la formació en mediació ha de ser incorporada de manera concreta i exclusiva per una banda i transversal a tota la formació per l'altra. De manera concreta i exclusiva significa que la formació de les persones mediadores ha d'incloure en sessions temàtiques sobre la perspectiva de gènere. En aquestes sessions és essencial entendre què significa parlar de perspectiva de gènere en mediació per entendre posteriorment que l'aplicació de la perspectiva de gènere és inherent a tota mediació de manera transversal. Aquesta transversalitat significa que quan es realitza la formació en mediació, per ajustar en posició d'igualtat a les parts, aplicarem la perspectiva de gènere. Incorporar en la nostra mirada la posició de les dones envers els homes esmentada anteriorment, ens aportarà un plantejament del conflicte de manera més equitativa per ambdues parts.

Per a incorporar en el procés de mediació aquesta perspectiva, la persona mediadora ha de ser capaç d'examinar la influència que tenen les relacions de gènere en la forma de negociar els interessos propis i aliens, sense els prejudicis i estereotips que estan creuats també pel gènere. De fet el gènere ha de ser un dels factors que trenca l'observança de la mal entesa "neutralitat" per part de la persona mediadora, per adoptar una "parcialitat equilibrada" segons algunes autores (Merino, 2013), o directament per evitar discriminacions o inclús revictimització.

Com que la mediació es troba prohibida en violències masclistes, ja n'hem fet referència al marc normatiu, les persones mediadores n'han de tenir coneixement per detectar-les. Aquest és l'eix principal de la formació en el tema que ens ocupa. Poder definir quan a una parella que està realitzant mediació hi ha indicis de violència masclista requereix que la persona mediadora pugui detectar aquesta violència mitjançant eines o indicadors.

Aquestes eines o indicadors s'adquireixen a través de la sensibilització, formació i capacitació del col·lectiu per a que puguin dur a terme el procés de detecció en el marc de les mediacions en l'àmbit de família. Així mateix, també es requereix acompanyament i suport als i les professionals de la mediació en tots els aspectes tècnics, metodològics, ètics, jurídics, simbòlics i emocionals.

Sense formació específica aquesta detecció és quasi impossible ja que sovint es confonen les situacions de violències masclistes amb mers conflictes de parella o conflictes relacionals. Segons Beunza Massana, “aquesta confusió invisibilitza gran part de l’espectre de la violència de gènere, i la simplifica perillosament. Redorta la defineix com una tècnica de resolució de conflictes que es sosté sobre el poder i la confiança: ‘Se pretende que las partes en conflicto utilicen al máximo su propio poder y sus recursos, y que el mediador se mantenga en lo posible neutral e imparcial’” (2013: 38).

Segons la recerca realitzada, al no existir quasi formació en perspectiva de gènere i en violències masclistes es poden generar situacions on els acords no responen a solucions justes per a les parts. En mediacions on hi ha violències masclistes aquest desajust no detectat pot provocar situacions realment greus. Es segueixen fent mediacions que aboquen les dones a un major sotmetiment, patiment i acords injustos.

Per tant, no incorporar la perspectiva de gènere a les mediacions, ni incorporar al procés de mediació eines o indicadors per a la detecció de les violències masclistes, pot suposar revictimització o inclús violència institucional, segons les definicions de l’ordenament jurídic actual.

5.2 La detecció de situacions de violències masclistes en els processos de mediació

En aquest epígraf recollim les principals conclusions sobre la detecció de les violències masclistes en les mediacions que es realitzen actualment a Catalunya.

5.2.1 Mancances en el coneixement de la prohibició legal de la mediació en supòsits de violència masclista

Segons el treball de camp realitzat, no totes les persones mediadores coneixen l’existència de la prohibició legal de la mediació en supòsits de violència masclista. La majoria coneix la prohibició, que és quelcom que es considera bàsic per a la majoria de les persones mediadores, incorporada com està a la normativa que regeix la professió i de la qual informen a les formacions

habilitants. Tanmateix, el desconeixement és alt, i la manca de formació en general també, la qual cosa a vegades es relaciona amb la precarietat amb què treballa el col·lectiu.

El propi CMC ho reconeix:

“tot i que sembla una informació molt clara, és un criteri molt objectiu (...) ni tan sols aquest criteri fàcil, no tots els mediadors saben que no es pot fer mediació amb un procediment judicial obert, no crec que ho sàpiguen. Pensa que a més a més no tots els mediadors són advocats de base, encara que puguem tenir algunes sorpreses, però encara que mediadors han tingut una mínima formació jurídica, no en tenen gaire, i no tenen perquè saber que hi ha una llei que prohibeix això” (GD2).

“Jo tampoc ho crec (...) cada vegada són més conscients, es coneix cada vegada més, però encara n’hi ha que no són conscients d’aquesta normativa” (GD1).

“la llei de mediació ho diu i en principi ho han de saber, igual que han de saber que s’ha de fer una acta inicial, una acta final, i que la mediació funciona com funciona (...) de aquí que ho apliquin o no (...) no podem assegurar que ho sàpiguen però l’obligació d’ells és saber-ho” (GD3).

Les persones mediadores ho diuen de les seves companyes:

“No crec que totes les persones mediadores la coneguin (la prohibició). Hi ha bastant desconeixement” (E2).

De fet, dues de les persones mediadores que hem entrevistat, un home i una dona, no coneixien la prohibició de mediació en casos de violència masclista.

La *Guia del Mediator* (Centre Mediació de Catalunya, 2020), publicada online pel CMC i amb escassa consulta per part del col·lectiu de mediadors i mediadores segons el propi CMC, és l’únic document de tots els analitzats, que no sigui normativa, on es fa una referència explícita i detallada, però no clara, a la prohibició de la mediació. Concretament, en la guia es recull el següent:

“Ara bé, no tots els conflictes es poden portar a mediació. No es pot fer mediació en els casos següents:

- a) Quan la llei exclou expressament la mediació. La Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere prohibeix expressament la mediació quan s’hagi iniciat un procediment judicial en un jutjat de violència sobre la dona o quan s’hagi adoptat una ordre de protecció per a una víctima de violència de gènere.” (CMC, 2020: 10)

Tot i així, el missatge del propi CMC no és clar ja que en la mateixa Guia (CMC, 2020: 10), en un altre moment, s’especifica que:

“Alerta: el fet que s’hagi presentat una demanda civil o una denúncia penal, o que hi hagi un procés judicial en curs, per si sol no impedeix que es pugui fer una mediació”.

A la llum de la normativa ressenyada més amunt en aquest informe, aquesta “Alerta” de la Guia és un error que contradiu el marc legislatiu i que denota el rumb erràtic de la mediació en casos de violències masculines a Catalunya.

5.2.2 Què s’entén per violència masculina dins de l’àmbit de la mediació: existència d’un procediment penal obert

Un primer criteri per detectar l’existència de violència masculina en el cas concret és l’existència d’un procediment penal obert per violència de gènere, segons la terminologia del Codi penal.

“Quan hi ha un procediment penal obert, seguríssim que no (es pot mediar)” (E1).

És quelcom gairebé unànime en les persones entrevistades que preval el criteri processal judicial de la competència funcional del jutjat de violència vers la dona, segons l’art. 87 ter 2 de la Llei Orgànica del Poder Judicial. És a dir, si en aquell procediment de família hagués de ser competent el jutjat de violència vers la dona (perquè hi ha un procediment penal obert o una condemna penal

respecte de la qual encara no s'ha extingit la responsabilitat penal), no es podria fer mediació.

Ara bé, en el moment en què és competent el jutjat de primera instància o de família, la mediació respecte de les conseqüències de la separació, divorci, modificació de mesures, guarda i custòdia, etc. és possible, segons les persones entrevistades. Aquesta competència del jutjat de primera instància o de família la té o bé perquè mai hi ha hagut un procediment penal per violència o si l'ha hagut, s'ha arxivat, hi ha hagut sentència absolutòria ferma, o l'agressor ja ha complert la responsabilitat penal.

“En general és el criteri processal. Si el jutjat de *vido* (violència vers la dona) és competent, no pot haver mediació. Si el jutjat de família torna a ser competent, ja pot haver mediació” (E2).

Els mateixos jutjats de família deriven a mediació, encara que el tema els arribi després d'una inhibició del Jutjat de violència sobre la dona (vol dir que en algun moment va haver un procediment penal per violència). En general es segueix la definició “penal” del que és violència.

És habitual als tribunals, i entre els operadors jurídics, la confusió entre arxiu o sobreseïment (el procediment penal es tanca sense arribar a judici) i l'assumpció que el fet violent en sí no va tenir lloc. Tanmateix, l'arxiu o sobreseïment només es produeix perquè no hi ha indicis suficients de comissió delictiva, no perquè els fets no siguin certs. Aquesta confusió és molt greu i afecta de ple l'abordatge de les qüestions de dret de família, perquè en la seva resolució no es tindran en compte les relacions de violències masculines que han definit la relació sentimental que es trenca i, per tant, les conseqüències de la ruptura. Pot suposar revictimització per a les dones i llurs fills i filles, i inclús violència institucional, en els termes en què els definíem més amunt en el marc legislatiu.

El jutge entrevistat ens diu:

“Sí que ho fem (derivar a mediació) perquè si ens ve inhibit de VIDO és perquè entén que no és competent per exemple perquè el procediment penal hagi

estat sobreseït, o s'hagi extingit la responsabilitat penal, o hagi passat molt de temps des dels fets que va donar lloc a la violència de gènere" (E3).

Per una altra banda, el col·lectiu no està majoritàriament d'acord amb aquesta prohibició, i tampoc es pregunta a les parts, ni pel CMC ni per la persona mediadora, si hi ha un procediment penal. Això ha donat lloc a mediacions en casos en què hi havia violència masclista a la parella inclús amb procediment penal obert. A continuació, desenvolupem aquestes idees.

5.2.3 Col·lectiu a favor de la mediació en supòsits de violència masclista

Hem detectat de forma clara al treball de camp que el col·lectiu de mediadors i de mediadores no estan d'acord amb la prohibició de la mediació en supòsits de violència masclista. Creuen que aquesta prohibició limita drets a les persones, i que la mediació té eines per poder desenvolupar-la malgrat la violència...

"Hi ha gent qui qüestiona la prohibició, perquè consideren que pot ser útil en segons moments, si es preserva l'equilibri entre les parts, o el mediador aconsegueix equilibrar el desequilibri" (E1).

De fet, les persones entrevistades amb més formació, experiència i prestigi en l'àmbit de la mediació, diríem que pel seu prestigi fan escola, són contraris a la prohibició de mediació en casos de violència masclista. Així, per exemple, respecte de la prohibició de mediació en casos de violència masclista, E12 opina:

"Es va passar d'un extrem a l'altre. Per prudència es va limitar molt valorar aquests casos (de violència de gènere). Tot el que sento és de tolerància zero i no sempre ajuda. Jo aconsello un equip entrenat en justícia restaurativa i expertesa mediadora. M'agradaria un canvi de llei en aquest aspecte".

"La Mediació sempre és complexa i s'ha de personalitzar però no és més complexa perquè hi hagi violència de gènere" (E11).

En alguns casos es defensa la mediació en supòsits concrets perquè l'acord pot afavorir objectivament la dona:

“A vegades estem a punt de tancar el tema, i *estalla*, i dius, ostres, a veure si es recondueix perquè l'acord li pot afavorir” (E2).

O si ha passat temps des de la violència i la dona s'ha recuperat:

“D'entrada no soc partidària de fer-ne mai però podria ser que si ha passat un període suficient de temps la dona ja s'hagi recuperat i estiguem en una situació d'igualtat, que és la base de la mediació. Però la mediació és voluntària i jo no sé si tindria ganes de seure'm a parlar amb el meu maltractador” (E7).

O si és la dona qui la sol·licita i la vol:

“què passa quan una persona vol una mediació, o vol algun aspecte de la mediació, per tant també penso que s'ha de veure el com i el quan perquè tancar la possibilitat és d'alguna manera negar la possibilitat d'aquesta persona, si tenim la mediació i les accions reparadores... què passa quan una persona empoderada necessita gestionar aquest tema” (E9).

“l'opció ha de ser la persona, perquè sinó no podríem tampoc fer mediació amb persones amb discapacitat” (E9).

El mateix CMC posa també en qüestió la prohibició en segons quins supòsits:

“si va haver un procediment de violència masclista tancat i ara volen fer mediació, què fem? La llei diu que pateix o ha patit. Hem de tancar la possibilitat també de mediar si la violència masclista ha passat fa 7 o 8 anys?” (GD5).

“I si és la dona, que se sent forta, després d'anys i vol iniciar la mediació?” (GD5).

“jo em cobreixo en salut, si la hi va haver violència, jo dic que no es pot fer la mediació, em curo en salut, ho diu la llei (...) però negant-li se li està generant un problema” (GD3).

“se li nega la possibilitat de mediar, se li tanca la possibilitat?” (GD6).

“per a mi quan hi ha hagut una sentència condemnatòria o pels indicis ja, denúncia prèvia, per a mi hi ha molt de risc que hi hagi una situació no igualitària, i això és un dels principis que s’ha de respectar, la igualtat de les parts, jo ja ho exclouria d’una mediació” (GD4).

El jutge entrevistat (E3) considera que s’ha de valorar cas per cas.

“en matèria de família és molt difícil establir regles generals i criteris apriorístics. Hi ha una sentència molt maca del TC 14/12/2020, si no m’equivoco, que diu que en matèria de família no hi ha dos casos igual i que l’interès superior del menor que en definitiva és el que ha de tenir en compte l’autoritat judicial no es pot establir amb criteris apriorístics”.

“jo haig de mirar cada cas, com es va produir la violència, si ha estat extingida o no, per quines raons ha estat extingida, si hi ha hagut fets nous des que es va produir el fets de violència dom... de gènere. És molt difícil donar una resposta de sí o no. Mirem aquest cas concret què ha passat i mirem si creiem possible o veiem convenient o no una derivació a mediació. No puc dir sempre sí, o mai no”.

“en dret de família, la pròpia realitat, la dinàmica dels processos de ruptura, la dinàmica de les famílies, ens demostra que aquest tipus de posicionaments apriorístics després la realitat és molt tossuda, i a vegades venen contradits per la realitat i per la dinàmica dels fets”.

De les entrevistes realitzades es traspua un gran desconeixement del que és la violència masclista i un cert rebuig a acceptar la seva existència a excepció que sigui quelcom molt greu, cosa que explicaria el perquè s’està a favor de la mediació en aquests casos. Les persones entrevistades confonen conceptes de violència domèstica, de gènere, masclista... estan mancats de formació en gènere i en violències masclistes, com ja s’ha dit. Així mateix, fan servir un concepte penal de la violència, en el sentit que si no hi ha denúncia o s’ha arxivat o absolt, directament no n’hi ha. Finalment, sovint s’entreu que entenen que són conflictes de parella habituals, com en igualtat de condicions, potser més pujats de to. Per exemple:

“Només efecte de sortir del Jutjat amb objectiu comú ja millora i acompanyats per mediador. Distingim a on no hi ha sotmetiment ni violència. La majoria de casos no responen a violència sinó a conflicte” (E12).

5.2.4 Inexistent preocupació respecte de la violència masclista en el procés de mediació: “el que no es busca, no es troba”

Es compleix en aquest cas la frase feta de “el que no es busca, no es troba”. La violència masclista no és un tema en tot el procés de mediació, des de l'assignació del cas fins al tancament de l'expedient, amb acords o sense.

Per començar, l'assignació del CMC del cas concret al mediador o la mediatra no fa cap referència a la violència masclista.

“no, si està prohibit no poden derivar-nos. Però CMC no pregunta, no analitza, que no hi hagi procediment al Jutjat de *vido* (violència vers la dona) no vol dir que no hi hagi violència masclista” (E2).

L'assignació es fa amb una informació molt limitada. El propi CMC no té informació perquè rep la petició sense documentació i només pot tenir alguna informació més si una de les parts ha trucat per telèfon a informar-se'n. Això ha començat a passar des que la sessió informativa no la fan des del Centre:

“Tècnics fèiem la sessió informativa i allà teníem molta més *info* per traslladar als mediadors i podíem fer una designa més específica, per ex recomanar primera sessió per separat” (GD6).

“a vegades la informació que ens arriba quan comencem una mediació és escassíssima” (E6).

Això ha fet que s'hagin iniciat mediacions amb procediments penals oberts, en casos d'errors de derivació a la mediació per part de jutjats. Se n'han detectat, però, molt pocs.

A l'iniciar la mediació, la persona mediatra només tindrà accés a la documentació i la informació que les parts li facin arribar, sovint no completa. Durant el desenvolupament de les sessions, la persona mediatra no fa

habitualment esment a la prohibició de la mediació en casos de violència masclista, ni pregunta, ni explora sobre la situació, quelcom que seria desitjable que es fes a la sessió prèvia.

Respecte de la prohibició, una mediatra entrevistada, amb perspectiva de gènere, diu: “A més això s’ha d’avisar a les parts. És molt important que quan es comencen les sessions de mediació has d’avisar d’una sèrie de circumstàncies que es poden produir” (E6).

El CMC ha estat insistint en els continguts que ha de tenir la sessió prèvia, en el marc d’una certa preocupació per la qualitat d’aquestes sessions, un cop que després de la Llei del 2020 han passat a ser realitzades per les mateixes persones mediadores i no pel Centre. Tanmateix, en aquest seguiment dels continguts que ha de tenir la sessió prèvia, no se n’ha fet ni un esment a la violència masclista, i això que la sessió prèvia és el moment ideal d’exploració del conflicte.

“La sessió prèvia seria el moment ideal per detectar la violència masclista en què es fa l’exploració al conflicte, segons la llei” (GD2).

“no perquè hi hagi una directriu des del centre de mediació. Si ho fan (a la sessió prèvia, que informen sobre igualtat, violència masclista, etc.) és perquè volen” (GD1).

“Això ho faig jo (l’informar a la sessió prèvia sobre que no pot haver violència) però el CMC no em dona indicacions de fer-ho” (E2).

En els formularis de devolució al CMC dels expedients de mediació no hi ha cap esment de la violència masclista, cap casella on clicar, cap indicador en què la persona mediatra hi hagi de parar atenció obligatòriament.

“El CMC em passa un formulari on he de posar creuetes, i no hi ha res de violència masclista... a observacions puc posar quelcom, però al formulari no hi és. No hi ha el motiu de per què finalitzes sense arribar a acords” (E2).

Per una altra banda, són molt poques les preguntes que arriben de les persones mediadores a les persones referents de l’expedient del CMC. En

alguns casos les persones mediadores pregunten al seu referent sobre dubtes en la seva intervenció, a vegades han versat sobre violència masclista. La resposta per part del CMC és a criteri del professional concret, sense que hi hagi unes directrius clares del Centre.

“Anem a la taula del costat a preguntar (...) si no ens en sortim, anem a la cap (...) sinó anem a la reunió setmanal” (GD5).

“el dubte que tenen els mediadors és sobre el tipus de violència i el grau de violència en el qual parar la mediació, perquè hi ha molts graus” (GD5).

Una mediadora explica un cas en què va detectar violència i va consultar el seu referent:

“De fet la primera vegada que jo vaig detectar violència, que va ser fa molts anys i a més era explícita en la mateixa sessió i clar, jo deia, com manejo això? Perquè aquesta senyora no se n'està adonant i com ho dic, no? I com les propostes d'ell, ella les anava a acceptar sense dir res. Jo primer pel llenguatge corporal i tot ho veia però allà estava com a mediadora i per tant no podia dir-los 'no, això no'. Llavors ho vaig comentar amb el meu referent i vam decidir que els derivaria als seus advocats perquè ho consultessin i clar, l'advocada d'ella li va dir 'això no ho acceptis ni de casualitat'” (E7).

Una altra mediadora, considera que al centre de mediació no fan un bon acompanyament a les mediadores si tenen dubtes sobre com procedir (E 8).

També resulta il·lustratiu que no consten preguntes sobre dubtes ètics de socis i sòcies de l'Associació de Professionals de la Mediació de Conflictes de Catalunya (ACDMA), pionera i amb certa rellevància en el sector, respecte de violències masclistes, havent-hi a l'associació un canal d'assessorament en què les persones de més experiència ajuden a les més novells.

5.2.5 Absència d'indicadors per a la detecció i manca de criteris clars: es fan mediacions en supòsits de violència masclista

El CMC no disposa de cap protocol, ni decàleg de recomanacions, o d'indicadors sobre què s'ha d'entendre per violència masclista i com procedir

un cop que se n'hagi detectat. Ni tan sols les persones tècniques del CMC tenen criteris clars:

“mediadors i nosaltres (tècnics CMC) necessiten criteris per valorar” (GD3).

“No hi ha uns criteris absolutament marcats d'en quins casos hem d'entendre violència masclista. La idea que fem servir gairebé sense excepcions al Centre que a la mínima que la persona mediadora detecta que hi ha algun tipus de violència física o psicològica ha de donar instruccions al mediador de parar la mediació” (GD1).

“El CMC no ha donat cap indicació mai sobre què és i què no és violència masclista. Com que està prohibit, no se'n parla” (E2).

“No hi ha cap protocol o instruccions clares sobre com actuar quan ens trobem amb violència. De l'ICAB i del Centre de Mediació no ens han donat absolutament cap directriu ni res” (E7).

“per detectar violència masclista has d'anar una mica més a fons en l'exploració del conflicte (...) He de tenir criteris i indicadors metodològics per saber com conduir i detectar” (GD2).

“falten criteris metodològics per si hi ha VM i decidir tancar o no la mediació (...) falten criteris metodològics amb un conflicte molt escalat o amb un nivell d'afectació emocional molt alt (...) et trobes una certa desorientació metodològica en què el mediador com que no sap com actuar, tanca” (GD2).

“Estaria bé un protocol per detectar la violència. Un cop detectat l'expedient ja quedaria tancat” (GD3).

Ja hem vist com la *Guia del mediador* (2020) prohibeix de forma no clara la mediació en casos de violències masclistes. En cap de les memòries anuals del CMC consultades per la realització d'aquesta recerca es recull informació específica sobre aquesta casuística ni registre de casos o d'accions fetes en aquest sentit.

De fet, el col·lectiu de mediadors no tenen ni codi deontològic, ja que no té col·legi professional. L'ACDMA està treballant en un codi deontològic que potser inclou alguna menció a les violències masclistes. De moment, tampoc té cap document que il·lustri sobre aquest tema als seus socis i sòcies.

La guia general per a la persona mediadora acaba sent la igualtat entre les parts que estan fent mediació, que no hi hagi desequilibri, norma bàsica de la mediació però que no inclou necessàriament la perspectiva de gènere:

“Protocol no existeix, hi ha els principis de la mediació que els mediadors han de tenir molt presents, que els expliqués al principi, ambdues parts han d'estar en igualtat i hi has de vetllar. Si hi ha una part que està condicionada per alguna cosa, has d'interrompre la mediació” (E1).

“Igualtat de poder i llibertat de decidir, és el que diu la norma, el mediador ha de garantir que les dues parts estan així (...) si ella té por i no és lliure, a criteri del mediador hauria de parar” (GD1).

La multiplicitat de situacions en què es pot trobar una persona mediadora que guia un procés de mediació entre una exparella heterosexual és gran, des de manca de respecte puntuals, o recíproques, o algun cop a la taula...

“Pot ser habitual que el tio es posi fet un energumen i cops a taula, i crits, i ho has d'aturar. Un es va posar tan nerviós que va agafar les seves pròpies ulleres i les va trencar sobre la taula, i es va aixecar i va marxar. Això no pot ser” (E2).

Pot ser que pugui ser evident que la dona té por (per exemple a trobar-se presencialment amb el seu ex), que l'home faci un ús extensiu de la paraula, que presenti autoritarisme en la comunicació, que una part faci ridiculitzacions de l'altra, insults, amenaces a la sessió, i inclús, agressions físiques davant de la persona mediadora...

També la dona pot confiar-se a la persona mediadora i explicar com era la relació amb l'altra part, potser tenyida de conductes masclistes, de control, amb algun insult, amb violència psicològica, física... Potser del passat de violència de la parella fa molt de temps. Potser és la dona la que ha sol·licitat iniciar la mediació... I què passa quan el conflicte versa sobre qüestions econòmiques

tenint la dona una situació econòmica molt més vulnerable? Això podria consistir en violència econòmica.

La casuística és molt gran i no existeix cap eina que pugui ajudar les persones mediadores a detectar, definir i decidir com actuar durant el procés de mediació, a quan comunicar d'ofici la violència, quelcom que entra en col·lisió amb el deure de confidencialitat i secret, o a com derivar la dona a serveis de la xarxa.

“Hi ha un tema ètic legal que seria interessant poder-ho treballar. El tema de confidencialitat, en cas de detectar violència o presenciar violència. Si és un delicte ho has de trencar, però si és un crec... què fas? Imparcialitat, neutralitat... però no deixar a la persona indefensa. No és tan senzill. El que he fet és *empoderar* aquesta persona, fer-li veure que ha de protegir més els seus interessos, pel seu estat emocional, i que sigui ella mateixa que ho derivi a serveis socials, que faci la consulta, més que derivar” (E9).

Així les coses, de les entrevistes realitzades, la majoria dels mediadors i les mediadores consideraran que existeix violència masclista en el cas en què hi hagi un procediment penal obert, i, en aquest cas, la majoria suspendran la mediació.

Però és evident que la definició penal de la violència és molt reduïda i que hi ha moltes dones que pateixen violències masclistes que no han denunciat mai o que al fer-ho, el sistema no les ha cregut. És més, en els procediments de separacions molt conflictives és provable que hi hagi hagut violència masclista. Es reconeix per alguna persona entrevistada amb molta experiència, que en els casos de molta conflictivitat judicial, és habitual que hi hagi antecedents de violència masclista:

“És habitual en coordinació (de parentalitat) principalment i mediació que hi hagi hagut antecedents en violència de gènere però que no hagi tingut recorregut, o que sí ha tingut recorregut però els antecedents fan que jutjat consideri que sí que pot anar-se a mediació; però casos residuals” (E5).

Tanmateix, si no hi ha procediment obert, i no és competent el jutjat de violència sobre la dona, com dèiem abans, es realitzen mediacions a Catalunya de forma habitual. El mateix CMC considera que deu haver molts més expedients de mediació amb violència masclista dels registrats “per falta de formació, de pautes metodològiques, etc.” (GD2) de les persones mediadores.

La decisió sobre si continuar amb la mediació, que serà a la majoria de casos, o si la suspenen, una minoria, dependrà del criteri subjectiu de cada persona mediadora:

“depèn molt de cada persona, de cada professional, segons sensibilització, forma de treballar, experiència... hi ha persones que passen més del tema o hi fan més incidència” (GD3).

“no hi ha unes pautes molt establertes; queda a criteri de cada mediador i pot haver moltes diferències entre qui té experiència i treballa amb molts indicadors pot detectar molt més que la població en general” (E1).

“Jo ho tinc claríssim però és veritat que es passa per alt, no es respecta, inclús molts pactes que no són pròpiament mediació però que es fan allà fora als jutjats de violència que dius ‘com pot ser?’” (E4).

“El meu criteri no és que davant de la primera manca de respecte tanco mediació. Perquè si cal mediació és que no es saben parlar. Jo intervenc. A vegades he parat i he dit, jo m’estic espantant, i per tant estic dubtant si estic en condicions en què pugui continuar. I així conscienciar i parar” (E9).

5.3 Les mediacions en casos de violències masclistes i les escasses finalitzacions dels expedients

Com estem veient, en general, les persones mediadores creuen que poden mediar i proposen mètodes diferents per fer mediació quan hi ha hagut o hi ha violència masclista (tot sigui que la detectin, clar):

“quan hi ha hagut violència s’amplia aquest escenari amb el tema de la por i que es sent poc reconeguda, si les envien a mediació es senten que jo que soc la persona que he estat agredida i que s’hagi de seure amb l’agressor... el

mediador ha de saber-ho gestionar. Igual en aquestes circumstàncies no cal asseure a les dues parts en un primer moment, fins que el mediador no consideri que ha portat les parts a un nivell on no hi hagi aquesta percepció, per exemple, en aquests casos pots fer les sessions conjuntes online, és més fàcil compartir pantalla que espai presencial)” (E5).

“penso en metodologies mediadores orientades a *cribar* si hi ha una situació de violència instal·lada o no o conflicte relacional o desequilibri de poder” (E12).

“Si legalment allò no és *mediable*, si la norma m’imposa allò que no és *mediable*, no vol dir que no sigui tractable en Justícia Restaurativa. No podré anomenar mediació però utilitzaré la justícia restaurativa i eines que empraré seran de la mediació” (E11).

E12 va promoure mediacions en casos de violència en què s’arxivava el procediment penal. Els casos es derivaven a mediació:

“Fèiem mediació si no hi havia perfil de dones sotmeses. Si veiem equilibri de procés. Se’ls hi ofereix sessions per acordar per si es volen donar una segona oportunitat fins i tot havent arribat a presentar denúncia. He vist homes emmanillats amb les marques. N’hi ha que els havien anat a buscar a la feina. Només efecte de sortir del Jutjat amb objectiu comú ja millora i acompanyats per mediador. Distingim a on no hi ha sotmetiment ni violència. La majoria de casos no responen a violència sinó a conflicte” (E12).

En algun cas, alguna mediadora ha continuat el procés de mediació tot protegint la dona:

“Jo mateixa he fet mediació havent-hi violència, però vaig fer les sessions per separat, vaig considerar que podia per la temàtica arribar a un acord, i vaig protegir-la a ella, filtrava molt els missatges d’ell. Ella va explicar violència masclista, no hi havia procediment. Si ella la viu la violència masclista és suficient per protegir-la i així ho vaig fer” (E2).

Una altra mediadora entrevistada considera que el fet de que la dona tingui advocat o advocada és un criteri per tirar endavant la mediació encara que hagi detectat violència masclista (E8). És possible que sigui el propi advocat o

advocada qui posi fre al procés de mediació, a la vista de la desigualtat entre les parts o la dificultat en l'arribada o presa d'acords. El dubte es va plantejar a un Jutjat entrevistat i la resposta va ser la següent: "Ho han de dir ells (en referència als lletrats i lletrades). Se que hi ha un sector pro mediació i un altre sector que té més *repars* o més prevenció" (E3).

En alguns casos, les persones entrevistades, creuen que la mediació pot ser un mecanisme de reequilibri de forces (i això que no tenen formació en perspectiva de gènere, *sic!*):

"Potser estic equivocat però crec que una de les funcions del mediador és que puguin canviar la seva forma de comunicar-se, com a mínim en la sessió, i sempre si mai ho detecto, o quan m'ha semblat, o perquè la persona està incòmoda o perquè hi ha una situació que s'ha de parar, sí que faig una privada amb aquella persona a vegades li he dit abans de seguir parla amb la teva advocada i valora-ho" (G9).

"en una sessió a on marit fa callar a dona, el mediador pot *empoderar* la dona. O si un pare ordena a la mare a la sala d'espera en una mediació en relació al fill, la vaig fer entrar" (E 11).

"A vegades una part diu que ell la crida, l'insulta, i *vale*, és violència, però això evita fer un procés de mediació on 'a lo millor' es poden arribar a posar de manifest que això no es pot fer, i permet reeducar una mica (...) i mediadors veuen (que en aquests casos) perden l'oportunitat de continuar l'expedient" (GD5).

El número de tancaments o finalitzacions d'expedients per causa de violències masclistes és mínim, en relació a la prevalença de violències masclistes a la parella¹ a Catalunya. És molt rar, molt poc habitual numèricament, encara que no es pot conèixer la xifra amb exactitud, que una professional de la mediació finalitzi la mediació per motiu de violències masclistes.

¹ El 79,3% de les dones residents a Catalunya han patit alguna forma de violència masclista al llarg de la seva vida. En concret, l'any 2021, 1 de cada 4 dones van ser víctimes de violència masclista (Generalitat de Catalunya, 2022). Al 2021, es van interposar 13.671 denúncies de violència masclista en l'àmbit de la parella, segons dades de Mossos d'Esquadra (ICD, 2022).

El CMC ens ha comunicat finalitzacions d'expedients per violències masclistes en els casos en què hi ha hagut un error flagrant en què s'hagi derivat un cas per accident, havent-hi un procediment penal obert. Al Centre els hi constava algun cas puntual d'aquest tipus.

No existeixen actualment estadístiques fiables sobre el número d'expedients tancats per motius de violència masclista, ja que no existeix cap indicador que les professionals mediadores puguin marcar en els formularis esmentats.

Només en alguns casos, la persona mediadora ha fet esment a la situació de violència masclista que ha motivat el tancament escrivint el que ha considerat en l'apartat de text lliure de l'Acta final de la mediació. Tampoc es coneix quins indicadors ha fet servir la persona mediadora quan ha fet constar l'existència de violència masclista. Les dades amb les que comptem es detallen a la taula següent:

Taula 3. Expedients tancats per VM (sense esgotar xifra real i sense indicadors de què és VM)

Any	Número d'expedients tancats per violència masclista
2020	7
2021	15
2022	10
2023	4

Font de la taula: CMC

Des del CMC no es recull de manera clara el motiu del tancament, però en la majoria dels casos aquest es produeix perquè existeix un procediment judicial en curs o acabat de violència masclista. No existeixen indicadors que ens permetin saber si alguns dels tancaments per violència masclista es produeix perquè la persona mediadora la detecta sense que existeixi cap denúncia ni procediment judicial o per altres motius. (Font: dades facilitades pel CMC en data 6/10/23).

Molt poques professionals entrevistades reconeixen haver finalitzat expedients de mediació per violències masclistes. Una entrevistada ens diu, que ho ha fet

molt poques vegades cada any de la seva experiència, i que quan ho ha fet, no ha constatat el motiu (ja sabem que al formulari no hi ha una causa que sigui aquesta):

“A Observacions no he posat mai VM com a motiu de finalització. Només que no s’ha arribat a cap acord” (E2).

Un altre entrevistat reconeix que ha tancat en tres o quatre ocasions en vint anys un expedient per violència (E9), perquè ell continua intentant equilibrar la situació entre les parts.

La precarietat del col·lectiu de professionals pot ser un altre criteri a tenir en compte en l’anàlisi del perquè les mediacions no se suspenden quan es detecta violència masclista o comportaments violents:

“També, la precarietat en què treballem les mediadores fa que prefereixin tenir la mediació a no tenir-la, a cobrar-la o no cobrar-la. Si això no fos tan important, però econòmicament fos el mateix, alguns serien més nobles i suspendrien. Si es frena una mediació, i es cancel·la, no es cobra, perquè es cobra per sessió” (E2).

6. Algunes propostes de millora

A la llum de les conclusions a les que arriba aquest Informe, a continuació es llisten algunes recomanacions d'accions concretes que considerem que el Centre de Mediació de Catalunya hauria d'implementar, en compliment de l'ordenament jurídic vigent i en exercici de les seves funcions i competències.

1^a. Garantir la perspectiva de gènere i la capacitació en violències masclistes en la formació acreditativa per a ser professionals de la mediació adscrits al Registre públic.

El CMC té la funció d'homologar, a l'efecte de la inscripció de les persones mediadores en el registre, els estudis, els cursos i la formació específica en matèria de mediació. En aquest sentit es recomana que es vetlli per a que només els cursos que incloguin la perspectiva de gènere i la formació en violències masclistes siguin cursos habilitants per a inscriure's al Registre i realitzar mediacions sota el paraigües del CMC. Si cal, s'hauria de modificar l'Ordre JUS/428/2012, de 18 de desembre, que estableix quines són les formacions que acrediten als i les professionals com a mediadors i mediadores.

2^a. Establir una formació obligatòria organitzada pel CMC en perspectiva de gènere i violències masclistes per a accedir o mantenir-se al Registre.

Donada la situació actual, de clara manca de formació en perspectiva de gènere i en violències masclistes, recomanem que el CMC ofereixi una formació específica obligatòria per a poder accedir al registre o per a poder mantenir-s'hi, en el cas de ja constar-hi la inscripció. Dita formació hauria d'oferir hores lectives suficients i l'assoliment de continguts hauria de tenir algun tipus de control de suficiència. Aquesta formació podria tenir-se en compte com a part de la formació continuada de 40 hores que tota persona mediadora ha de realitzar bianualment.

L'esmentada formació hauria d'incloure com a contingut bàsic l'exclusió de la mediació en supòsits de violència masclista i la metodologia per a posar-li fi quan s'hi detecta. També hauria d'incloure aspectes tècnics,

metodològics, ètics, jurídics, simbòlics i emocionals que configuren les violències masclistes, per comptar amb una perspectiva més completa. Molt especialment, la formació hauria de capacitar de forma específica per a detectar les possibles situacions de violència que pateixen les dones i les criatures als conflictes de caire familiar en els expedients de mediació que gestionin. Així, aquesta formació específica ha d'incloure coneixements per a:

- centrar les preguntes en detectar si les parts estan en igualtat de condicions,
- posar l'enfoc en parts que sí es poden solucionar per tal de poder desbloquejar certs temes,
- tenir la capacitat de separar i fer separar al màxim la part emocional de la jurídica,
- emprar diferents eines o indicadors per a detectar una situació de violència masclista que hagi de posar fi a la mediació.

També s'hauria d'incloure una formació específica amb eines i alternatives per evitar la revictimització (per exemple, respecte de l'ús de plataformes *online* per realitzar les primeres entrevistes).

Molt recomanable seria que es treballés aquestes qüestions amb casos pràctics que abordin aquesta perspectiva des de diferents vessants, posant a les futures persones professionals davant de diverses situacions on hagin de ser capaces de detectar la violència i actuar en conseqüència.

Finalment, hauria d'incloure informació sobre els drets de les víctimes i els recursos on poder-les derivar, si s'escau.

3^a. Promoure el desenvolupament reglamentari de la formació incorporant la perspectiva de gènere.

Les dues recomanacions anteriors s'incardinin amb el desenvolupament reglamentari de la formació en perspectiva de gènere que ja recollia la Llei 9/2020, de 31 de juliol, de modificació del llibre segon del Codi civil

de Catalunya, relatiu a la persona i la família, i de la Llei 15/2009, de mediació en l'àmbit del dret privat en la seva disposició final segona. El CMC hauria de promoure la sanció d'aquest Decret.

4ª Creació d'un Protocol sobre la mediació i les violències masclistes.

Davant de les actuacions tan dispars detectades per part de les persones mediadores, recomanem la creació d'un Protocol específic sobre la mediació i les violències masclistes. Aquest Protocol hauria d'incloure una definició de violència masclista que vinculi totes les persones professionals de la mediació, tot deixant clara la prohibició de mediació en aquests casos. Així mateix, aquest Protocol ha d'oferir eines de detecció de violència, especialment importants a la sessió prèvia. Fora bo incloure indicadors concrets i gràfics per a les persones mediadores, com l'observació de manques de respecte, que l'home faci un ús extensiu de la paraula, que presenti autoritarisme en la comunicació, que faci ridiculitzacions de l'altra, insults, amenaces a la sessió, i inclús, agressions físiques davant de la persona mediadora. O bé, la utilització d'indicadors per a la detecció de violència a través de la conducta de les dones, com detectar si la dona té por a reunir-se amb l'altra part, a parlar, a contradir-lo, etc. En aquests casos, s'hauria de tenir eines per crear un espai de seguretat i confiança per a que la dona comunicui episodis de violència que s'estiguin perpetrant o s'hagin perpetrat amb anterioritat.

Per últim, el Protocol ha de recollir què fer una vegada es detecti la violència: tancar la mediació fent coneixedor el CMC del motiu, finalitzar l'expedient, elevar-ho al Jutjat, si s'escau, i posar en coneixement de la víctima els recursos existents, entre d'altres.

5ª Formació continuada sobre mediacions, gènere i violències masclistes, tot garantint el coneixement del Protocol.

La formació en perspectiva de gènere i en violències masclistes no pot reduir-se a la formació obligatòria de la Recomanació 2ª, sinó que ha

d'incorporar-se de forma transversal a la formació que s'imparteix per part del CMC, també a la continuada.

Recomanem que s'estableixi un percentatge obligatori de formació en perspectiva de gènere i en violències masclistes en les sessions metodològiques que organitza el CMC. Necessàriament, aquestes sessions metodològiques han d'incloure la divulgació del Protocol entre les persones professionals adscrites al Registre.

El CMC també hauria de vetllar per a que els cursos, seminaris, jornades, etc. que homologa per a la formació continuada de 40 hores bianuals incloguin la perspectiva de gènere i treballin la detecció de les violències masclistes.

Així mateix, la informació inclosa en el Butlletí ADR Justícia ha d'incloure també la perspectiva de gènere, així com l'agenda d'activitats que s'hi publica.

6^a. Nomenament d'un mentor o mentora de persones mediadores al CMC i referent del Protocol.

Recomanem que el CMC nomeni una persona tècnica com a mentor o mentora de les persones mediadores respecte a les violències masclistes i que sigui a la vegada referent del Protocol. La persona mentora del CMC ha de tenir formació suficient en perspectiva de gènere i en violències masclistes com per poder orientar les persones mediadores en l'enteniment del Protocol i com resoldre els dubtes que s'hi plantegin en els expedients concrets.

Aquesta persona hauria de fer-se-la conèixer a totes les persones mediadores.

Aquesta professional pot realitzar formacions continuades, referides a la Recomanació 5^a, per donar a conèixer el Protocol.

7^a. Desenvolupament del Pla d'Actuacions per reforçar la perspectiva de gènere en la mediació.

Existeix el Pla d'Actuacions però no és conegut ni per les persones tècniques del CMC ni per les persones mediadores. Recomanem que es desenvolupi o se'n creï un de nou per a continuar treballant en la introducció de la perspectiva de gènere en la mediació.

8ª. Actualització de la *Guia del Mediator* i altres recursos del CMC en línia.

La *Guia del Mediator* hauria de ser actualitzada a la llum de les conclusions d'aquest informe. Recomanem que la Guia inclogui informació bàsica i essencial sobre l'aplicació de la perspectiva de gènere i violències masclistes. Hauria d'incloure el Protocol ressenyat en la Recomanació 4ª i no presentar ambigüitats sobre la prohibició de la mediació en casos de violències masclistes.

Altres recursos en línia, com el *Diccionari de la Mediació*, hauria d'incloure aquesta perspectiva de gènere, i definir conceptes al respecte que puguin ajudar les persones mediadores a entendre la seva funció, així com a la ciutadania a conèixer què és la mediació amb aquesta perspectiva.

9ª. Incloure el concepte de violències masclistes en la nova aplicació informàtica de gestió d'expedients.

En el moment actual, el CMC està ultimant un aplicació informàtica per a la gestió dels expedients de mediació. Recomanem que aquesta aplicació inclogui la perspectiva de gènere i, concretament, el concepte de violències masclistes, tant en la derivació de l'expedient del CMC a la persona medidora, com en totes les comunicacions que aquesta ha de realitzar al Centre: sessió prèvia, acta inicial i acta final. A la persona medidora se li hauria de deixar clar en l'assignació de l'expedient que ha de detectar si hi ha violència masclista i hauria de clicar una pestanya necessàriament en què afirmi de forma expressa que no n'ha detectat, per continuar endavant en la gestió de l'expedient i, per tant, en la mediació. Així mateix, en casos de tancament de l'expedient, ha de constar l'opció de que es tanca per "detecció de violències masclistes".

10^a. Recollida d'estadístiques sobre mediació i violències masclistes.

Recomanem que es recullin dades sobre mediació i violències masclistes, quelcom que s'hauria d'aconseguir fàcilment a partir de l'aplicació informàtica que comentàvem a la recomanació 8^a. De cada mediació seria necessari recollir, com a mínim, els següents indicadors:

- Si s'ha detectat o no violència masclista
- Si s'ha tancat l'expedient per detecció de violència masclista
- En cas d'haver-se detectat violència:
 - o quin tipus de violència s'ha detectat,
 - o si és actual o passada en el temps,
 - o si hi va haver procediment penal o si hi ha procediment penal en el moment actual;
 - o moment del procés de mediació en què es detecta per part de la persona mediatadora;
 - o derivació que s'ha fet de la dona, si s'escau, i altres actuacions.

11^a. Recerca sobre mediacions amb perspectiva de gènere.

Per continuar aprofundint en la introducció de la perspectiva de gènere a la mediació en dret de família, recomanem realitzar en el futur una recerca sobre la perspectiva de gènere en les mediacions que es realitzen en l'actualitat a Catalunya, en el marc del CMC.

7. Referències bibliogràfiques

Benzua Massan, Núria (2013). *Mediació i violència de gènere. Aclarint conceptes*. Màster oficial en Estudis de Dones Gènere i Ciutadania de la Universitat de Barcelona.

Casa Vila, Gloria (2010). *Guia pràctica per a professionals municipals sobre la mediació familiar amb perspectiva de gènere*. Centre Antígona, Bellaterra.

Centre Mediació de Catalunya (2020). *Guia del mediador*. ADR Justícia. (Consulta 15/10/2023).

Centre de Mediació de Catalunya (2022). *Estadístiques publicades. Mediació en Dret privat*. (Consulta 15/10/2023).

Generalitat de Catalunya (2002), *Enquesta sobre les violències masclistes a Catalunya 2021* (Consulta 17/11/2023).

Institut Català de les Dones (2022), *Dossier estadístic violències masclistes, dades elaborades per l'Observatori de la Igualtat de Gènere* (Consulta 17/11/2023).

Lagarde y de los Ríos, Marcela (1997). "Mujeres y hombres, feminidades y masculinidades al final del milenio", a *Revista de ciencias sociales*, núm 76.

Merino Ortiz, Cristina (2013). *La mediación familiar en situaciones asimétricas: procesos de gestión de conflictos, con episodios de violencia, drogodependencia, enfermedad mental y desequilibrios de poder*. Madrid: Editorial Reus.

Soletó Muñoz, Helena (2011). *Mediación y resolución de conflictos: técnicas y ámbitos*. Madrid: Ed. Tecnos.

Taylor, S. J. i R. Bodgan (1994). *Introducción a los métodos cualitativos de investigación. La búsqueda de significados*. Barcelona: Ed. Paidós.

8. Annexes

A continuació s'annexen els guions de les entrevistes fets servir per a les entrevistes.

8.1 Guió Entrevista. ACDMA, Associació per a la mediació

Agrair la col·laboració.

8.1.1 Sobre ACDMA

- Quan es crea? Amb quin objectiu? Existia el Centre de Mediació de Catalunya?
- En l'actualitat, quines funcions té?
- Es parla d'un Col·legi professional de mediació? Què seria?
- Quina relació té l'Associació amb el Centre de Mediació de Catalunya?

8.1.2 Formació i acreditació mediació en àmbit de família

- Quina formació ha de tenir una persona mediadora? Què es requereix per a acreditar-se com a mediadora?
- En aquesta formació i acreditació s'imparteix contingut de qüestions de gènere o de violències masclistes (VM)?
- Existeix algun tipus de formació continuada *a posteriori*? És obligatòria? Opcional?
- Teniu alguna guia per a les persones mediadores?

8.1.3 Procés de la mediació en àmbit de família

- Com i qui inicia un procés de mediació en àmbit de família?
- Hi ha derivacions de jutjats? I de jutjats de violència vers la dona?
- Sempre és a través del Centre de Mediació o a través vostre?
- Com funciona el procés? (presentació, sessions, número, objectius, etc.)
- Teniu algun protocol d'actuació sobre què fer si hi ha violència masclista? O seguïu alguna norma? Què feu si hi ha VM?

- Què considereu què és VM? Diligències obertes, escrit acusació, condemna ferma...? I si hi ha hagut SP? I si ha complert la responsabilitat penal?
- I si la dona no ha denunciat mai?
- Té l'Associació o al Centre de Mediació algun recurs de suport a les persones mediadores per si tenen qüestions deontològiques, d'honoraris, etc. a on adrecin els seus dubtes? En cas de VM?
- Deriven les mediadores a serveis de la Xarxa a les dones en cas de detecció de VM?
- Com funciona la Unitat Col·laborativa per a la Mediació i els ADR als jutjats (Ciutat de la Justícia)?

8.1.4 Algunes dades: Casos atesos

- Teniu un registre de número de mediacions en dret de família?
- Teniu percentatges del tipus de formació que tenen les professionals en aquestes mediacions?
- Teniu percentatges de quantes sessions es solen realitzar?
- Teniu dades sobre suspensions de mediacions per detecció de violència masclista?
- Podríem veure expedients de mediació en dret de família?

8.1.5 Cloenda

- Hi hauria algú a qui ens recomanaries entrevistar?
- Vols afegir alguna cosa més?

8.2 Guió Reunió amb el Centre de Mediació de Catalunya (CMC)

Agrair l'atenció i el temps.

8.2.1 Sobre CMC

- Quan es crea? Amb quin objectiu?

- En l'actualitat, quines funcions té?
- Què és el llistat de mediadors/es del CMC? Com s'acrediten com a mediadores?

8.2.2 Formació i acreditació mediació en àmbit de família

- Quina formació ha de tenir una persona mediadora? Què es requereix per a acreditar-se com a mediadora?
- En aquesta formació i acreditació s'imparteix contingut de qüestions de gènere o de violències masclistes (VM)?
- En la formació continuada obligatòria, s'imparteix formació sobre gènere i VM? L'escullen les mediadores?
- Teniu alguna guia per a les persones mediadores?

8.2.3 Procés de la mediació en àmbit de família

- Com i qui inicia un procés de mediació en àmbit de família?
- Hi ha derivacions de jutjats? I de jutjats de violència vers la dona?
- Sempre és a través del Centre de Mediació?
- Com funciona el procés? (presentació, sessions, número, objectius, etc.)
- Teniu algun protocol d'actuació sobre què fer si hi ha violència masclista? O seguïu alguna norma? Què feu si hi ha VM?
- Què considereu què és VM? Diligències obertes, escrit acusació, condemna ferma...? I si hi ha hagut SP? I si ha complert la responsabilitat penal?
- I si la dona no ha denunciat mai?
- Té el Centre de Mediació algun recurs de suport a les persones mediadores per si tenen qüestions deontològiques, d'honoraris, etc. a on adrecin els seus dubtes? En cas de VM?
- Deriven les mediadores a serveis de la Xarxa a les dones en cas de detecció de VM?
- Com funciona la Unitat Col·laborativa per a la Mediació i els ADR als jutjats (Ciutat de la Justícia)?

8.2.4 Algunes dades: Casos atesos

- Teniu un registre de número de mediacions en dret de família? Últims 4 anys?
- Teniu percentatges del tipus de formació que tenen les professionals en aquestes mediacions?
- Teniu percentatges de quantes sessions es solen realitzar?
- Teniu dades sobre suspensions de mediacions per detecció de violència masclista?
- Podríem veure expedients de mediació en dret de família?

8.2.5 Cloenda

- Propostes de professionals a entrevistar
- Alguna cosa més a afegir?

8.3 Guió Entrevista. Mediadors

Agrair l'atenció i explicació estudi.

8.3.1 Funcions i formacions de l'entrevistada i relació amb l'objecte d'estudi.

8.3.2 Preguntes estudi.

- Quina formació has fet per accedir a la mediació? I t'has seguit formant?
- En aquesta formació i acreditació s'imparteix contingut de qüestions de gènere o de violències masclistes (VM)?
- En la formació continuada obligatòria, s'imparteix formació sobre gènere i VM? L'escullen les mediadores?

8.3.3 Procés de la mediació en àmbit de família en casos de VM.

- Quina és la vostra experiència en aquests casos?
- T'han arribat molts casos en que hagis detectat VM? Què has fet en aquests casos?

- Quan consideres que hi ha VM? (si hi ha un procediment obert, sobreseït, tancat però amb condemna, cap procediment...)
- Rebeu indicacions del CMC sobre com actuar? podeu consultar a algú sobre com procedir?
- Coneixeu el Pla d'Actuacions per reforçar la perspectiva de gènere en la mediació del CMC?
- Fortaleses i millores?

8.3.4 Cloenda

- Propostes de professionals a entrevistar
- Alguna cosa més a afegir?

8.4 Guió Entrevista. Jutge

Agraïment de la participació i presentació de la recerca

- En quins casos es fan derivacions a mediació des del Jutjat? Com es fa aquesta derivació?
- Quan el procediment prové d'una inhibició d'un Jutjat de VIDO, també es deriva? en aquests casos es considera que ja no hi ha violència masclista?
- Què entén vostè per violència masclista a la parella?
- Quina valoració fan de les mediacions? De la seva utilitat i èxit.
- Quin és el paper dels i les advocades quan s'inicia una mediació? Col·laboren a arribar acords o suposen un fre?
- Creu que la prohibició de la mediació en casos de VM és adequada o s'hauria de regular d'una altra manera?

8.5 Guió Focus Group

Agraïment participació i explicació de la recerca

- Presentació de les persones participants: quant temps porten al CMC, formació, són mediadors/es, ...
- Què és violència de gènere o violència masclista? Quina és la diferència?
- Quina relació hi ha entre la violència de gènere/masclista i la mediació?
- Tenen formació en violència masclista, en gènere...? Per la formació mediació, pel CMC, per interessos personals...?
- Els que sí, apliquen la perspectiva a la seva feina?
- Quan deriven els casos als mediadors/es, fan algun esment a la VM?
- Els fan algun retorn en VM els mediadors/es?
- Han finalitzat la mediació per VM alguna vegada? En quins casos? Ho registren? Com?
- Com detecten la VM els mediadors/es?
- Els fan consultes al respecte?
- Els mediadors/es expliquen sobre VM en la primera sessió introductòria?
- Coneixen el Pla d'actuacions per reforçar la perspectiva de gènere en la mediació?
- Coneixeu les sessions formatives *mediació amb perspectiva de gènere* que comencen aquest octubre organitzades pel CEJFE?
- Quines propostes, necessitats de millora, modificacions creuen que serien recomanables/necessàries?